БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 48 (10416) | 1964 оной февралиин 26, среда | Сэн 2 мүнгэн

ХАМТААРАА ОРОЛДОҺОНОЙ ХАБА ЕХЭ

...лективиз бэелүүлхэ, хани ...харилсан туһалалсаха; «хүн ...бултанайнгаа түлөө, бултадаа ...айнгаа түлөө оролдодог ёһо ба...лха» гэһэн заншал коммунизм ...улагшадай сахиха ёһо гури...ай нэгэн мүн гэжэ КПСС-эй ...амма соо хэлэгдэнэ.

...э һаналтай, адли зорилготой, ...этэй зон хүсэ ехэтэй, дүр...шадабаряар баян, далайса, дэ...айтай байдаг. Энээн тушаа тоо ...огүй олон жэшээ Үбгэ эсэгэнэ...ай, аба, аханараймнай ажабай...юмсэл дээрэһээ дурдажа боло...ганэрнай Октябриин револю... баррикада дээрэ, граждан бо... эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ...онт дээрэ хэрэм мэтэ эбдэршэгүй ...тын жагсаалда дайлалдаа, социа...змын илалтын түлөө ээм зэмээ зэр...үүлэн тэмсээ. Коммунис партиин ...таар тойрон жагсаһан, эбтэй нэгэ ...о болоһон совет хүнүүд гэрэлтэ ...һэн ерээдүй — коммунизм бай...лын тулада бүхы хүсөөрөө орол... байна.

...рдаа табиһан зорилгынгоо нэгэн, ...ы бодолойнгоо алагасаагүй адли ...хада сүлөөтэ совет хүнүүд нигэ...нэгэн хүн шэнгеэр тэмсэнэ, ажа...уна. Ажаллаха, хэһэн хүдэлмэ...интөө зэргээр түлөөһэ абаха, эр... һургуулида һураха, амарха сэн..., хүгшэрхэдөө һангай тэдхэмжэ...үртэхэ хүн бүхэн адли тэгшэ ...эй. Ажал үйлэдбэриин багажа ...гсалэй, зоори хэгшолой бүгэтэ ...ай, хамтын болоһон дээрэһээ хүн ...эй хоорондо ажал хэрэгэй хани ...саан, аха дүүгэй туһалалсалга ...алтайгаар һалбаран хүгжөө.

Совет хүнүүдэй коллектив бүхэ... ямар ехэ хүсэтэй, ямар амжал...алалта туйлаха хаба шадалтай ...ание олон жэшээ дээрэ хаража ...оно. Хэтын үе сагта Галуута нуу... нуурһэн ойроо хүртөөгүй хэбтээ. ...нгинскдэ сүлэлгэдэ байхадаа де...рист Н. А. Бестужев «олон га... нимтэнээр, зузааанаарше нүүр... хэбтэшэ эндэ бии» гэжэ бэ...һэн байна. Тиихэдэ энэ баялигые ... хүн хайшан гээд ашаглалтай ...аб? Имагтал совет засагай үедэ ...түмэн барилгашад, нүүрһэ мал... ерэжэ, мантан ехэ шахта... бодхообо. Мүнөө тэндэһээ ...убликымнай придприятинуудта ... мянган тонно хүрэтэр шулуу ...һэн жэл бүри эльгээгдэнэ.

...рдань Алташа голой үмсын ажал... тарьяашад ган гасуур жэлдэ ...шье аргагүй зоболон ядарал ама...лэ һуудаг байгаа. Теэд мүнөө ...манай нэрэмжэтэ колхоз уһа ...ай энэ голдо үндэр ута хаалта ...жо, миллион кубометр уһатай ... тогтоожорхёо. Тиһэнэй ашаар ... зуун гектар орооһото ургамал ...даг газар уһалагдадаг болоо.

...т ажалладаг, ажаһуудаг кол...вайнгаа дунда хүн бүхэн өөрын... баялиг шадабари, сэдьхэл бодо...гоо һайн һайханиие харуулха ... оролдодог, хубиингаа талые ...ын хэрэгтэ хабаадуулхые хүсэ...лэ. Тиигэжэ «хүн бүхэн булта...нгаа түлөө, бултадаа нэгэнэйнгээ ...өө» гэһэн заншалта ёһо гурим ...өөр бэелүүлэгдэжэ байна.

...оциалис мүрысөөн, коммунис ...лай түлөө хүдэлөөн хадаа совет ...үдэй коллективизмые бүри элеэр ...алэн харуулна. Энэ олониитын ... һайхан хэрэгтэ манай респуб...ын 100 мянга гаран хүдэлмэри..., инженер, техникүүд, алба хааг...ар хабаадана. Хандагатайн лес...хозой бага комплексно бригадын ...адир нүхэр А. Н. Кудряшов хай...гээл һаа хамтын баялигые, гү...йнгөө һүр хүсые бэхижүүлэлсэ...арьбадхалсахамнияаб гэһэн һай...ла жэшээ эрхим ажалаараа, бри...мтаа коллективэй илалта түгэс амжалтаар элишэлнэ. Тэрэ хадаа долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэел гэһэн уралаар Буряад ороной бүхы модо бэлэдхэгшэдтэ хандаа һэн. Өөрөө абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, жэлдээ 16 мянган кубометр модо отолдог байгаа һаа, мүнөө 25 мянган кубометр хүрэтэр ехээр бэлэдхэдэг болоо. Бүхы «Забайкаллес» комбинат соо имэ амжалта нэгэшье бага комплексно бригада үшөө туйлаадүй.

Өөрынгөө түрэл Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздоо туһалха гэһэн һайн һайхан һаналаар ветеринарна врач Б. Ринчинов һү һаалиин фермэдэ хүдэлхэеэ ошоо. Нүхэр Ринчинов һаалишадтай ехэ хүдэлмэри ябуулжа, һү һаалгые дээшэлүүлхын тула тодорхой хэмжээнүүдые түргэн саг соо абажа, фермэеэ управлени соо түрүү һуурида гаргаа. Малайнь эдеэлүүлгэдэ биостимуляторнууд, белогууд хэрэглэгдэдэг, тэжээл һайнаар буйлуулагдадаг болоо.

Хүдэлжэ байһан коллективэйнгээ түлөө саг бүхэндэ һанаагаа зободог, шэн зоригтойгоор хамтын, ниитын хэрэгэй түлөө ажалладаг нимэ сэхэ сэбэр ябадалтан хаа хаанагүй бии. Тиин олоной хүсэн, хамтын эдэбхи гансал үйлэдбэри, ажал дээрэ тодорон харагдахаһаа гадна, ажабайдалаймнай ондоо олон талада ехээр дэлгэржэ байна. Ниитын хүсөөр эмхидхэгдэһэн библиотекэнүүд, үдэшын һургуулинууд, элдэб янзын курснууд, клубууд, политическэ гэгээрэлэй кабинедүүд хүдэлнэ. Үйлсэнүүдэй комитедүүд, худалдаа наймаанай эмхи зургаануудые хинадаг комиссинууд, арадай дружинанууд — эдэ бүгэдэ мүн лэ коллективизмын, бэе бэедээ харилсан туһалалсалгын шэнжэ, баримта болоно.

Нэн түрүүндэ ниитын, хамтын хэрэгэй талые баримталдаг, һайн һайхан заншалые согсолон шэнжэлхэ, арад зоной дунда улам үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, тиигэжэ коммунизм байгуулагшадай шэнэ шэнжээр олон түмэниие хүмүүжүүлхэ гээшэ нэгэн шухала зорилго болоно. Хара амяа хараһан, хамтын хэрэгтэ тунайшаар хандаһан ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ хэрэгтэй. Предприяти, ажахы, эмхи зургаан, худалдаа наймаанай газарта назагай нобшо байдалай, ямаршье хараа шугам баримталдаггүй ябадалай, дутуу дундаяа далдалалсадаг ушарай дайралдабал, тэрэниие обёоржо, саг доронь зохихо хэмжээ абаха шухала. Яахадааб гэхэдэ, манай ниитэ хэрэгтэ харша элдэб ябадалые усадхангүйгөөр, коммунис ёһоной шэнэ заншалаар хүниие хүмүүжүүлхэнь бэрхэтэй.

Коллективизмын шэнжээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партийна организацинууд шиидхэхы үүргэ эзэлхэ зэргэтэй. Социализм болон коммунизм гол үндэһэ һууринай нэгэн — коллективизмын удха шанар тухай ойлгууламжын хүдэлмэри совет хүнүүдэй дунда үргэн далайсагайгаар ябуулагдаха зэргэтэй гэжэ КПСС-эй июниин Пленум партийна организацинуудай урда тодорхой зорилго табиһан байна.

Мүнөө КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленум хүдөөдэ энэ хүдэлмэриин гол шэглэл ямар байхаб гэжэ тодорхойлон харуулба. Тиимэһээ политическэ агитациин болон пропагандын, соёл сурталай хүдэлмэриин бүхы түхэл хэлбэри, онол арга энэ заабариин ёһоор хэрэглэгдэхэ ёһотой. Бэе бэедээ аха дүүгэй хани харилсаатай, коллективизмын һүлдэ хүсөөр зоригжоһон шэнэ шэнжын хүниие хүмүүжүүлхэ гээшэ партийна организаци бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг.

Зорилгомнай эли, хүдэлхэл хэрэгтэй

Үбгэн эдэбхитын ҮГЭ

Коммунизмын хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаял

Хран зохёолшод үндэр наһые намарай сагтай жэшэдэг. Теэд намараймнайшье саг нараар баян, сэлмэг, һаруул хабарайхи шэнги байдаг бэшэ аал? Мүнөө совет хүн хүгшэржэ пенсидэ гарахадаа, ажал хэжэ шадахаяа огто болиноно бэшэ, харин амарха эрхэеэ эдлэнэ гээшэ ааб даа.

Олонхи пенсионернүүд ажал хэжэ шадахал байха. Хаба сообоо хүдэлжэ, колхоз болон совхоздоо туһалдаг хүнүүд хүдөө нютагуудта олон хэбэртэй агша. Гэхэ зуура, «манайшье саг дүүрээ», «модоной оройгоор харайха сагнай һалаа», «хаана залуугай хүсэн байхаб» гэхэшье нүхэдүүд бии байдаг. Үбгэд, хүгшэд адли байдаггүй: зариман үндэр наһатай болоторoo хүнгэн сарюун ябадаг, зариман бэе махабадай байдалһаа шалтагаалан, ажалай хүсэ абажа шадахаяашье болидог ааб даа. Бэеэр бараг хүнүүд шадаха юумэеэ хэжэ, шандааһанай шалаа гаргаха, сэдьхэлэйнгээ эрилтэ хангаха гэжэ оролдодог гээшэ. Бишье тэдэнэй тоодо орохо байнаб. 1930 ондо Ивалга нютагтаа «Гэгээрэл» гэжэ коммуна байгуулалсаһан хүм. Тэрэ сагһаа хойшо колхоз, совхозуудай ажалда таһалгаряагүй ябажа, счетоводоор, шалгалтын комиссиин түрүүлэгшээр хүдэлөөб.

1955 онһоо наһанайнгаа хэмжээгээр пенсидэ гараһан аад, мүнөө хүрэтэр Ивалгын туршалгын ажахыда ажаллаһаар байгшаб. Теэд юу хэжэ миин һууха гээшэбиб. Жара наһатай эрэшүүлэй олониинь үшөөл хүнгэн зандаа ябадаг ха юм. Манай Ивалгын сельсоведэй оршон соо 517 пенсионер бии байха. Энэмнай юушье хэхээр ехэ хүсэн ха юм. Багахан колхоз бэе хүсэһэн эды шэнээн гэшүүдтэй байжашье магадгүй.

Сельсоведэй дэргэдэ пенсионернүүдэй совет эмхидхэгдэнхэй. Тэрэнэй түрүүлэгшээр би хоёрдохи жэлээ ажаллажа байнаб. Үнгэрэгшэ 1963 ондо 195 пенсионер хамтын ажалда хабаадалсажа, нилээд ехэ туһа хүргэһэн байха. Жэшээлхэдэ, Хотоков Дымбырен — уран, дархан хүн. 35 шарга, 210 гар тармуур дархалжа, Ивалгын ажахыда тушаагаа һэн. Үбһэ хуряалгын үедэ хорёод хоног хүдэлжэ, шанар һайнтай үбһэ сабшажа, һурилһан байгаа. Үшөө нэгэ пенсионерые дурдая. Нүхэр Цырендоржиев Базар 1962 ондо 2000 һургааг ойдо бэлдээд, тэрэнээ морёор зөөжэ асарһан, һүри сомоонуудые хорёолһон, үбэлдөө мал адуулһан юм.

Пенсионер үбгэд гээшэмнай ажалай онол оншыень олоһон хүнүүд болоно. Энээн тухай юундэ бэшэнэбши гэхэдэ, Ивалгын ажахын хүтэлбэрилэгшэд, сельсоведэй ноёд пенсионернүүдэй ажалые үшөөл хүсэд сэгнэдэггүй, эдэнэй хүсэ хэрэглэхэ гэжэ оролдодоггүй байна. Жэшээлхэдэ, Каленово тосхондо һууришалтай Василий Ефимов (60 гара наһатай, хамтын ажалда 30-аад жэл ябаһан хүн) намда ерээд, нигэжэ хэлээ юм: «Бидэниием хүн тоохоёо болёо байна даа. Ажахын ноёдто хандахадамнай, сельсовет пенсионернүүдые ударидадаг юм, тэндээл ошогты гэнэ». Василий Ефимов пенсидэ гарабашье, үшөөл ехэ юумэ хэжэ үгэхөөр шадалтай байха.

Пенсионернүүд Цыдыпов, Ванданов, Дымбрылов гэгшэд 1963 ондо Ивалгын ажахын 1-дэхи отделениин сабшалангые уһалжа, ехэ туһа хүргөө бэлэй. Харин мүнөө сабшалан уһалалгада хэр анхарал хандуулагданаб, пенсионернүүд хабаадуулагдана гү гээд асуугыт. Отделениие даагша нүхэр Онгоев хэрэгсээнэгүй.

Хүниие шүүмжэлээд, өөһэд тухайгаа, пенсионернүүдэй соведэй хүдэлмэри тухай бэшээгүй һаа, таарахагүй бэзэ. Соведэй гэшүүд ходо сугларжа хөөрэлдэдэгбди. Хабарай тарилгын бэлэдхэлдэ хаба соогоо хабаадалсаха һанаатайбди.

Пенсионернүүд үшөө юу хэжэ шадахаб? Минии һанахада, сельсоведэй даалгабаряар үндэгэ суглуулха, ажалда ябалсаха, хүүгэдые хүмүүжүүлгэдэ, соёл суртал нэбтэрүүлгэдэ, арадай дружинада, рейдовэ шалгалтада хабаадалсаха дүүрэн арга боломжотой.

Мүнөө химиин гайхамшаг эди шэдиие хэрэглэн, хүдөө ажахыгаа хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ зорилгын табигдаад байхада, пенсионернүүд энэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсажа шадахал байха.

Амаралтада гарабашье, аргатай соогоо хүдэлжэ, коммунизм байгуулгын хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаял гэжэ уряалха байнаб.

Дашинима ГОМБОЕВ,
Ивалгын туршалгын ажахын пенсионернүүдэй соведэй түрүүлэгшэ.

Экономико һайса шудалха

Хүсэ болон зөөри багаар гаргаад, ехэ продукци абадаг болохо зорилго шухалашалан табигдана. Гэхэ зуура, Хэжэнгын совхоздо экономическа шэнжэлгын хүдэлмэри ба һуралсалда анхарал багаар табигдадаг дээрэһээ үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ гарзатажа гараһан: 1962 ондо 107 мянган түхэригэй, 1963 ондо 168 мянган түхэригэй үридэ ороһон байгаа.

Энэ ушарые хараада абажа, экономико шудалха семинар эмхидхэгдээд, совхозой болон отделенинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсана. Фермэнүүдтэхи 5 кружок, түрүү дүй дуршэл шудалха 2 һургуули байгуулагданхай. Тэдээндэнь хамта 300 хүн һурана. Тиигэбэшье зарим кружогуудай хүдэлмэри мууса эмхидхэгдэнэ, һуралсалаа ажахытай холбоногүй. 4-дэхи фермын пропагандист Н. Дондоковой, 1-дэхи фермын пропагандист Хамтаевай хүтэлбэрилдэг кружогууд хэшээлнүүдээ саг соонь үнгэргэнэгүй. Тиимэһээ үзэхэ программаһаа гээгдэжэ ябана. Энээнэй хажуугаар кружогуудай шудалдаг материалнууд бодото байдалтай холбоогүйгөөр тайлбарилагдана.

Зарим ушарта хүдөө ажахын асуудалнуудые шудалдаг кружогуудта ажахын тоосоһн тухай халирхайгаар хэлэгдэнэ. Ажалые ямараар түсэблэхэ, техникэ зэмсэгүүдые яажа хэрэглэхэ, продукциин өөрынь үнэ юунһээ хямдархаб гэхэ мэтэ асуудалнууд хүсэд һайнаар ойлгуулагданагүй бшуу. Совхозой бухгалтери мүн лэ энэ хэрэгтэ бага анхарал хандуулна. Юуб гэхэдэ, ажахын һалбаринуудай дүн һара бүри согсологдожо, ямар бригада, фермэнүүдэй түсэбөө ямараар дүүргэһэн, мүнгэ зөөреэ хэр гаргашалһан тухайнь хаража үзэгдэдэг байбал, кружогуудай хэшээл бүри һонирхолтойгоор үнгэргэгдэхэ һэн. Энээнтэй хамта харуулан ойлгуулха плакадууд хэрэглэгдэдэггүйнь гэмшэлтэй.

Хориин хүдөөгэй партийна комитет Хэжэнгын совхозой парткомой секретарь нүхэр А. Раднаевай элидхэл һаяхан шагнажа, экономическа һуралсалдахи дутуу дунданууд тушаань заагаа. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин үные хямдаруулха тодорхой хэмжээн хараалагдаа.

Р. Цымпилов.

Комсомол басаганай уряа

—Партиин Центральна Комитедэй февралиин Пленумэй тогтоолтой танилсаад байхадаа, улам эдэбхитэйгээр, онобшотой һайнаар хүдэлхые хүсэгдэнэ. Хони түрүүлхэ, хурьга абаха талаар онсо ямар онол арга байлтайб даа гэжэ һанагдабашье, үнэндөө тиимэ бэшэ. Олохон жэлдэ эхэ хонидые харууһалжа, баян дүршэлтэй болоһон эжытэеэ мүнөө суг хүдэлжэ, түрүүшынгээ жэл нарай хурьга абалсажа байнаб.

Үрдань һуралсалайнгаа забһарта эжыдээ хамһалсан, хурьга тэжээхэ бага сага дүйтэй болоһоной ашаар 120 гаран хурьга даагаад, нэгэшье толгой гарзагүйгөөр түлжүүлжэ байнаб. Сакман болгожо хонидоо илгахаһаа эхилээд, хашаагай наг шэбхэ саг доронь гаргаха хүрэтэр — хониной отара дээрэ хэгдэдэг ажалые хүнгэдхэхэ асуудал бүгэдэнэй анхарал хандуулха зэргэтэй.

Иигэжэ Эрдэни-Ханда Жанчипова гэдэг хонишон басаган хөөрэнэ. Энэ комсомол басаган һүбэлгэн бэрхэ хонишон боложо байнхай. Эндэ һая Нарһатын совхозой залуу хонишодой зүблөөн дээрэ нүхэр Жанчипова 100 хонинһоо 110 хурьга абаха, тус тустань 28 килограмм амидын шэгнүүртэй болотор түлжүүлхэб гээд, бүхы хонишодые уряалһан юм. Манай Эрдэни-Ханда хэлэһэн үгэдөө сохом хүрэхэ байха.

В. Данзанов.
Хориин үйлэдбэриин управлениин Нарһатын совхозой комсомолой комитедэй секретарь.

Мүрысөөнэй түрүүшүүл

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Кировэй нэрэмжэтэ колхозой партком, правлени хонидой түл абалга болон хурьгадые гарзагүйгөөр түлжүүлхын түлөө мүрысөөнэй дүн гаргаба. Мүрысөөндэ Доржи Чойдоновой даадаг хонишодой бригада илаа гэжэ мэдэрэгдээ. Тэндэ 240 хурьган абтанхай. Түлнүүдынь нэгэшье толгой хоролтогүйгөөр харууһалагдажа байха юм. Бригадын хонишод хонин бүриһөө нэжээд хурьга абаха гэһэн уялгатай.

Нүхэр Чойдоновой хүршэ, республикын залуу хонишодой зүблөөндэ хабаадагша Алексей Батуев түл һайнаар абажа байна. Тэрэнэй отара 399 хонитой. Тиимэһээ тэды хурьгадые энэ отарынхид абаха хүсэл эрмэлзэлгэтэйгээр ажаллана. Мүнөө залуу хонишоной отарада 220 хурьгад абтаад байха юм.

З. Тэлин.

Москвагаа мэдээсэнэ

Оронойнмнай промышленностиин амжалта

Оронойнмнай промышленность январь соо, февралиин нэгэдэхи хахадта ямараар хүдэлөөб? Энэ асуудал февралиин 24-дэ СССР-эй Арадай ажахын соведэй коллеги дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Жэлэй эхинһээ хойшо предприятинууд һайнаар хүдэлөө. Продукци бүхы дээрэнь гаргаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Азотно ба калийна үтэгжүүлгэнүүд, синтетическэ дабирхай, пластическа зүйлнүүд, искусственна ба синтетическэ утаһан гэхэ мэтэ шухала продукт үйлэдбэрилхэ даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна. Оромнай түсэблэгдэһэндэ орходоо шэрэм, булад, нүүрһэ, электрын эльшэ хүсэ, автомобиль, зарим зүйлэй бүд, болон бусад зүйлнүүдые үлүү ехээр абаһан байха юм.

Гэхэтэй хамта январь соо, февралиин түрүүшын хахадта хэдэ хэдэн предприятинууд даалгабаринуудаа дүүргээгүй. Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилхэ түсэбөө Джамбулай, Самаркандын, Сумгандай суперфосфатна заводууд, Актюбинскын химическэ комбинат болон бусад дүүргээгүй.

Нэгэдэхи квартал соо эд хэрэглэгшэдтэ үгтэхэ түсэблэгдэһэн түлишэеэ абахын тулада хэмжээнүүд абтаха байна. Тиихэ зуураа Кузбассай болон Карагандагай совнархозуудай нүүрһэ эльгээхэ даалгабариа ямараар дүүргэжэ байһанда онсо анхарал хандуулха гэжэ шиидхэгдээ.

Хамжан үйлэдбэрилдэг продукци бүтээн эльгээхэ түсэбэй саг соонь дүүргэгдэхын хойноһоо шанга хиналта табихыень СССР-эй СНХ-гай тус тус һалбаринуудай управленинүүдэй начальнигуудта дурадхагдаа.

(ТАСС).

Хүгжэмшэд хоорой асуудал зүбшэн хэлсэнэ

МОСКВА, февралиин 24. (ТАСС). «Мүнөө болоо байгаа пленум — РСФСР-эй композиторнуудай союзай болон бүхэроссин хоорой бүлгэмэй правленинүүдэй нэгэдэмэл түрүүшын пленум мүн болоно. Манай совет соёл культурын аша туһада манай организацинуудай эбтэй зэтэй хамтын хүдэлмэри хоорой искусствые улам саашадань хүгжөөхэ ябадалда туһалха байха гэжэ би батаар этигэнэб», — гээд РСФСР-эй композиторнуудай союзай нэгэдэхи секретарь Д. Д. Шостакович пленумэй мүнөөдэр нээгдэхэдэнь хэлэһэн байна.

Хоорой дуунай саашадаа хүгжэхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ мэдээжэ композиторнууд, творческо коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, уран һайханай бүлгэмүүдэй түлөөлэгшэд хабаадалсана. Дүрбэн үдэр соо болохо үгэ хэлэлгэһээ гадна, Москвагай, Ленинградай, Мурманскын болон Новочеркасскын 15 хоровой коллективүүдэй дуу гүйсэдхэлгэ шагнагдаха, зүбшэн хэлсэгдэхэ байна.

Пленум дээрэ бүхэроссин хоорой бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй композиторнуудай союзай секретарь А. Г. Новиков элидхэл хээ.

(ТАСС).

„Буряад үнэн" газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр

Телеграмма туһалаа

Манай газетын 1963 оной декабриин 29-нэй номерто XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Д. Б. Баданов, 3-дахи отделениин эрхилэгшэ С. Ц. Цыденжапов гэгшэдэй нэрэ дээрэ түсхай телеграмма толилогдоһон байгаа.

Энэ сошордомо дохёо-телеграмма дотор колхозой 3-дахи отделенидэ үхэр малай харууһа, тэжээл муугаар эмхидхэгдэжэ, тэдэнэйнь олоороо туража, гарзалжа, малшадай гэр байрын тулюур туйган байһан тухай бэшэгдээ һэн.

Тус телеграмма дотор хэлэгдэһэн дутагдалнуудай үнэхөөрөө бии байһаниинь элирүүлэгдэжэ, тэдэниие түргэн усадхаха асуудал парткомой зүблөөн дээрэ хэлсэгдээд, зохихо хэмжээн абтаа гэжэ колхозой парткомой секретарь нүхэр Мордовской һаяхан мэдээсээ. Дээдэ-Шабартада мүнөө малай байра дахин һайнаар дулаалагдажа, үбһэ тэжээл хаһа сагтаа асарагдадаг болоо. Мүн Бэлшэрэй гүүртэдэ малшадаар ондоо хүнүүд табигдаад, гэр байрань дулаалагдаа. Отделениие эрхилэгшэ Цыденжапов ажалаа муугаар эмхидхэһэн, хүдэлмэриин үедэ архидаһанайнгаа түлөө партийна зэмэ абаа.

Энээн тухай Улаан-Үдын хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой секретарь И. Д. Черняков манай редакцида мэдээсэбэ.

Совхозой агрохимлабораторидо

Манай республика дотор хамагһаа түрүүлэн Хяагтын совхоздо шэнэ түхэлэй түхеэрэлгэнүүдтэй агрохимическэ лаборатори байгша оной январь һарын ...хеэр нээгдээ юм.

Энэ лаборатори совхозой конторын үндэр һарууль, сэбэр зохидхон комнато соо эмхидхэгдэнхэй. Сэбэр сагаан туулмагууд дотор газарай элдэб хүрьһэ шоройн ябталаатай, стол дээрэ хэбтэнэ. Тээ саана — аналитическэ шэгнүүрнүүд, олон янзын шэл приборнууд, колбонууд, химическэ растворнууд харагдана.

Агрохимическэ лабораторидо үглөөнэй 8 часһаа ... болотор совхозой далаад трактористнар, кукурузашад, комбайнернууд, тоо бүридхэлшэд, отделенинүүдэй эрхилэгшэд, курсантнууд, шэгнүүршэд, талханай складуудые даагшад сугларжа һурана. Эдэнэр гурбан бүлэг боложо программаяа шудалдаг юм.

—Манай механизаторнууд хабарай тарилгада хаба шадалаараа бэлдэжэ байна. Мүнөө бүхы тракторнууднай заһабарилагдажа бэлэн болонхой, тарилгын үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэгдэжэ дүүргэхэ дүтэлөө. Ехэ химиин шэдиие шудалхын тула бүхы механизаторнууд, бэшэшье хүдэлмэришэдтэй үдэр бүри нэгэ часай хэшээл хэнэбди, — гэжэ главна агроном Иван Таряшинов хөөрэнэ. **Зураг дээрэ:** совхозой механизаторнууд болон бэшэшье хүдэлмэришэд ээлжээтэ хэшээлдээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фотоснимок.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн

БАРНАУЛ. **Алтайн хизаарай ветеринарно-бактериологическа лабораториин үйлэдбэриин цех үнгэрhэн жэлдэ совхозуудта тэжээлэй 134 тонно биомицин эльгээhэн юм. Зураг дээрэ: үйлэдбэриин цехэй лабораториие даагша врач О. А. Демина (баруун гарhаа), врач Л. А. Предтеченская тэжээлэй биомицин абаха хүдэлмэри хэжэ байна.**

ТАСС-ай фотохронико.

Партиин шэнэ тогтоолоор зоригжон

Манай үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай партийна организацинууд партиин ЦК-гай июниин Пленумэй тогтоолые хүтэлбэри болгон соёл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэн ажалшадай дунда тодорхойгоор, ажабайдалтай нягта холбоотойгоор эрхилхэ тушаа яhала хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлжэ байнхай.

Мүн Центральна Комитедэй декабриин, февралиин Пленумүүдэй тодорхой, дэлгэрэнгы материалнуудаар зэбсэгжэhэн хүдөөгэй агитколлективүүд, лекторнуудэй бүлгэмүүд, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд хаа хаанагүй улам эршэмтэйгээр, бүри дэлисэ ехэтэйгээр хүдэлнэ.

Хүдөө ажахын продукци түргэнөөр элбэгжүүлхын тулада утэгжүүлгэ ехээр хэрэглэhэнэй, газар уhалалгые үргэдхэн hайжаруулhанай, ажалаа үргэлжэдэнь оньhожоруулhанай, эрдэм ухаанай болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые нэбтэрүүлhэнэй үндэhөөр хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо тухай асуудал агитаторнуудай гол анхарал эзэлнэ. Аймаг соомнай мүнөө 942 агитаторнууд февралиин Пленумэй материалтай газетэнүүдые үргэн зондо уншажа, хөөрэлдөө хэжэ, шэнэ зорилгонуудтай танилсуулжа байна. Февралиин Пленумэй тогтоолоор үндэhэ баримталан, хүдөөгэймнай лекторнуудэй бүлгэмайхид олон темээр лекцинүүдые бэлэдхэжэ, hаяар ажалшадта уншажа эхилхэнь.

Центральна Комитедэй hаяхан үнгэрhэн Пленум хадаа декабриин Пленумэй гаргаhан химиин промышленностиие хүгжөөхэ тухай тогтоолые үргэлжэлүүлэн гүнзэгырүүлжэ, тодорхой ямар хэмжээнүүдэй үндэhөөр хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохоб гэжэ дэлгэрэнгы түсэб, сэхэ шууд зам зааба гээшэ. Тиимэ тула декабриин Пленумэй материалые шудалжа байhан политическэ гэгээрэлэй бүхы кружок, семинар, hургуулинууд шэнэ Пленумэй тогтоол, Н. С. Хрущевой үгэ дам залгуулан үзэхэ юм. Мүнөө хүдэлжэ байгаа 36 агрохимhуралсалай кружогуудта hурагшад, бүхы механизаторнууд, хамтадаа 1454 хүн хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо гол үндэhэ hууритай гүнзэгыгөөр танилсаха байна. Эдэ кружогуудай hуралсалай программа 24 үдэрэй хэшээлhээ бүридэнэ, апрелиин 15 хүрэтэр тэрэнь түгэс дүүргэгдэхээр хараалагданхай.

Соёл hуралсалай, ниитэ-ойлгуулламжын, эмхидхэлэй бүхы хүдэлмэриин ашань олон түмэнэй бодото ажал дээрэ харагдаха ёhотой гэhэн партиин заабариие ходоодо анхаралдаа абажа, али нэгэн парторганизаци, агитколлективэй хэжэ байhан юумые сэгнэхэ зэргэтэйбди. Жэшээ бо.. н, Сэлэнгын совхозые абаад үзэе. Эндэхи хүтэлбэрилэгшэдэй үүсхэлээр хонишодой ажалай эмхидхэл, социалис мүрысөөн, шэнэ түл абалгада бэлэдхэл урданайхиhаа hайнаар хэгдээ юм. Сэлэн-Дүүмын хонишод намартаа, шэнэ социалис уялга абаха үедөө бэе бэеынгээ отарада ябалсажа, дутуу дундануудаа элирүүлэлсэhэн, hай hайн юумэеэ андалдан абалсаhан, hүүлээрнь өөhэдынгөө дундаhаа этигэмжэтые томилжо, Юрөөгэй Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишодто ошожо ерэхыень, харюудаа айлшадые урихыень даалгаhан байна. Тингэжэ Сэлэн-Дүүмын Юрөөгэй хонишод дүтэ танилсажа, ажалаа хайшан гэбэл hайнаар ябуулхые зүбшэн хэлсээ. Сэлэнгын совхозойхид нарай түл абалгада нютагай мал ажалда ехэ дүршэлтэй зониие хүдэлгэхэ, гидропонно аргаар ороohо таряа ургуулжа, хурьгадта эдюулхэ талаар hайн жэшээ харуулна. Тэндэ отаранууд дээрэ сакманщигуудаар үндэр наhатай олон үбгэд, хүгшэд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд hайн дураараа эдэбхитэйгээр ажаллана. Отара бүхэндэ радиоприёмник табигданхай, газетэ, ном бии. Совхозой түбтэ, Билюутэ, Ехэ Цагаан тосхонуудта дулаан, hаруул тусхай байрануудта ногоон тэжээл элбэгээр абтана. Хурьган бүхэндэ үдэрэй 200 грамм гидропон тэжээл үгтэнэ, искусственна hүн нэмэжэ уулгагдана.

Хонидой hаруулhалгые hайжаруулhанай, шэнэ түлынь абалгада ехэ анхаралтайгаар хандаhанай ашаар мүнөө Сэлэнгын совхоздо хурьгадай гарзалха ябадал үзэгдэнэгүй. Зуунhаа 86 хурьга абаха гэhэн уялгаяа сэлэнгынхид мүнөө жэл лаб дүүргэхэ байха.

Хонидой түл абалгаар, мүн hү hаалгаар, гүрэндэ мяха тушаалгаар управлениимнай ажахынууд нёдондо жэлэйхиhээ hураггүй hайн амжалтатай. Жэшээлхэдэ, Хүдэриин совхоз шэнэ жэлэй гараhанhаа хойшо hү hаалгые нёдондонойхиhоо хоёрhоо үлүү дахин дээшэлүүлээ. Управлениимнай бүхы дээрээ гүрэндэ мяха худалдаха нэгэдэхи кварталай түсэб мүнөө 65 процент дүүргээд байна.

Колхоз, совхозуудай урдаа табиhан дайшалхы зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ хүдөөгэй интеллигентнүүдэй, промышленна предприятинуудай хүсые, туhа дэмжэлгые эмхидхэн хэрэглэхэ гээшэ тон удхатай шанартай. Аймагаймнай дэбисхэр дээрэ байгаа бүхы предприяти, эмхи зургаанууд шефтээ нэгэ-нэгэ hүнэй фермэ, гүүртэ, нэгэ-нэгэ хониной отара даажа абанхай. Тэндээ байд гээд лэ этигэмжэтэдээ эльгээжэ, агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг, ажалдань бодото туhа хүргэдэг. Жэшээлхэдэ, АТХ-2 гэжэ предприятиин коллектив (начальник Поздняков В. Н. парторгой секретарь Кострикин А. ...) Погранична совхозой Харьяастын МТФ, тэндэхи отарада үнгэрhэн ... марhаа хойшо оло дахин хөөрэлдэхэhэн, hонирхолтой концерт харуулhан, үбэлдөө хүрэхэ үбhэ hол... мыень ехээр шэрэжэ үгэhэн бай...

Малшадые үдэр бүриин хэрэгл... жын эд бараагаар дутамаггүй ха... гахын тула нютагай худалдаа ... маанай эмхинүүд нүүдэл наймаа ... лэ муу бэшээр ябуулна. Тингэ... али нэгэн автолавка тогтоогдо... маршрудаар нэгэ болзор хаhа ... отара, гүүртэнүүдтэ алгадгүй ... даг, малшадай захилые дүүр... гэжэ оролдодог болонхой.

Богонёор хэлэхэдэ, хүдөө ажах... продукци элбэгээр абахын тү... бүхы шадалаараа оролдожо я... малшад, таряашадай али боло... эрилтые дүүрэн хангахын тула, ... рэл партиингаа табиhан шэнэ ... зорилгонуудтай тэдэнэрые гүнзэг... гөөр танилсуулхын, тингэжэ а... лайнь эдэбхи улам дээшэлүүлх... түлөө аймагаймнай партийна, ... ветскэ, культурно-гэгээрэлэй эм... зургаанууд, хүдөөгэй коммунистну... эдэбхитэд соёл сурталай эмхидхэл... хүдэлмэри яhала ябуулжа бай... саашадаа улам үргэнөөр эрхилх... оролдохошье байха.

А. ШИШМАРЕВ,
Хяагтын хүдөөгэй үйлэдбэри... управлениин парткомой секретариин орлогшо.

ПОЛИТИЧЕСКЭ hУРАЛСАЛ

ХИНАЖА, ТООЛОЖО hУРАХА

Политическэ гэгээрэлэй hуралсалда манай Хориин аймагай 2928 эдэбхитэд хабаадана. Тэдэнэй 1970 хүнинь экономическа эрдэмээ дээшэлүүлжэ байнхай. Иигэжэ hуралсагшадай диилэнхи олонхинь хүдөө ажахын экономико шудалха дуратай байжа, мүнөө 29 кружок, 55 эхин экономическа hургуули колхоз, совхозуудтамнай хүдэлнэ. Тэрэнhээ гадна хүдөө ажахын экономико үзэхэ 17 семинарнууд эмхидхэгдэнхэй, тэндэ 242 коммунист хабаадана.

Түрүү дүй дүршэл, эрдэм ухаанай туйлалтануудые хэрэглэн, хүдөөгэй үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо, бага гаргашатайгаар элбэг ехэ продукци абаха гэhэн шухала зорилго мүнөө табигдаад байна. Энэниие бэелүүлхын тула таряашан, малшан, механизаторнууд—хүдөөгэй бүхы ажалшадай экономикые гүнзэгыгөөр шудалхые эрмэлзэдэг болоhониинь али болохоор дэмжэхэ зэргэтэйбди. Манай үйлэдбэриин управлениин парткомой, эхин партийна организацинуудай зүгhөө энэ талаар эмхидхэжэ, хэжэ байhан юумэ тухай богонихоноор хэлэхэ болоо hаа, иимэ байна.

Колхоз, совхозуудта тогтоогдоhон экономическа семинарнууд урда урда жэлнүүдтэ орходоо үргэн зоной хабаадалгатайгаар хүдэлмэрилнэ. Урдань тус семинарта ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд лэ hуралсадаг hаа, мүнөө бүхы отделенинүүдые эрхилэгшэд, бригадирнууд, дунда шатын мэргэжэлтэд, бухгалтернууд хабаадана. Иимэ семинарнууд hарадаа хоёр дахин, үдэрэй сагта нэгэл тогтоогдомол хэмдэ үнгэрдэг. Теоретическэ hуралсал, эрдэм абахынгаа хажуугаар, семинарта ябалсагшад ойлгоhон, шудалhан юумээ ажал дээрэ хэрэглэхые, ажалай түрүү дүй дүршэлые нэбтэрүүлхые оролдодог. Энэнь тон hайшаалтай.

Чисаанын совхоздо эмхидхэгдэhэн семинарые директор нүхэр Ц. Ж. Базаржанов хүтэлбэрилдэг юм. Ажахынгаа эрилтэ, нютагайнгаа эрхэ байдалда зохилдуулhан hуралсалай нэгэ жэлэй программаар тэндэ бүхы хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд нэгэшье хэшээл гээнгүй, эдэбхитэй hайнаар экономикын асуудалнуудые шудална. Хориин үйлэдбэриин управлени соо Чисаанын совхозойхид нэн түрүүлэн искусственна hү хэhэн, hолоомо силос хоёрhоо паст хэжэ эхилhэн, совхоз доторoo ямар отделени, бригада ажахын али шэглэлтэй байхаб гэжэ тогтооhон байна. Совхоз ажахын үнгэрhэн жэлдэ оршо олзо hайтайгаар хүдэлөө. Эдэ бүхы амжалтань совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, шэнэ арга, дүй дүршэл үйлэдбэридөө нэтэрүүгээр нэбтэрүүлдэг, теоретическэ hуралсал мэдэрэлээ бодото хэрэг дээрээ хэрэглэхые оролдодог болоhон ушарhаань дулдыдаа гэхэдэ алдуугүй.

Анаагай совхозой экономическа семинар дээрэ хэшээлнүүд мүн лэ hонирхолтойгоор, ашатай туhатайгаар үнгэрдэг. Хүдөө ажахын продукциин өөрынь үнэ сэн тухай энэдэ hая үнгэрhэн хэшээлэй hүүлээр семинарта хабаадагшад hүнэй фермэ ошожо хайшан гэжэ искусственна hү хэдэг бэ гэжэ бодото байдал, жэшээ дээрэ хаража ерэhэн юм. Семинар дээрэ хэлсэhэнэй ёhоор, совхозой фермэнүүд дээрэ малай эдеэлүүлгэдэ мочевинэ хэрэглэхэ, үнеэдэй ороондо ороhон, шэргэхэ, түрэхэ саг тухай бүридхэл тусхай картотекэ бэшэжэ хэхэ гэhэн хүдэлмэри мүнөө ябуулагдажа байна.

Хүдөө ажахын экономико шудалха кружогууд «Дружба» колхоздо, Үдын совхозой 3-дахи, 4-дэхи ба 5-дахи отделенинүүдтэ эмхитэйгээр хүдэлнэ.

Партиин ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүдэй материал, агрохимическэ, зоохимическэ эрдэм шудалха 124 кружогууд hая нэмэгдэжэ эмхидхэгдээд, хэшээлнүүдынь эдэбхитэйгээр үнгэржэ эхилээ. Хүдөөгэй парткомой дэргэдэ үйлэдбэриин управлениин, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй саг үргэлжын экономическа семинар хүдэлжэ эхилхэнь. Түрүүшынь хэшээл февралиин hүүл багта үнгэргэгдэхэнь. Тус семинарта совхозуудай директорнүүд, колхозой түрүүлэгшэнэр, ахалагша мэргэжэлтэд, бухгалтернууд, отделени, бригадын хүтэлбэрилэгшэд, ажахын тоосоото бригада, гүүртэнүүдые даагшад удаа удаагаар уригдажа, шухала экономическа асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ, шудалха юм.

Гэбэшье ажалшадай экономическа эрдэмээ дээшэлүүлхэ хүсэл хаа хаанагүй hайнаар бэелүүлэгдэнэ гэхын аргагүй. Энэ талаар Инсэнгын, Яруунын, Нарhатын совхозуудта илангаяа олон дутагдалнууд бии.

Парткомой, эхин партийна организацинуудай зорилго хадаа эмхидхэгдэhэн бүхы кружогуудай хүдэлмэриие hайнаар ябуулжа, hуралсалай жэлэй түгэстэр хараалагдаhан программыень гүйсэд дүүргүүлхэ, ажалай түрүү дүй дүршэл, шэнэ ёho гурим үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэг болоно.

Р. ШАНГИНОВ,
Хориин хүдөөгэй парткомой соёл сурталай таhагые даагшын орлогшо.

МАНАЙ ҮЕЫН ГАЙХАМШАГТА БАГША

(Н. К. Крупскаягай түрэhөөр 95 жэлэй ойдо)

Коммунис партиин мэдээжэ ажал ябуулагша, марксис ёho баримталдаг гайхамшагта багша, В. И. Ленинэй хани нүхэр, туhалагша Надежда Константиновна Крупская бидэндэ, аха үеын багшанарта, багшамнай, зүбшөөл үгэдэг хүмнай байhан юм.

«Хүүгэдэй коммунис хүмүүжүүлгын гол зорилго хадаа тэдэниие ажалда дадхаажа, ажал дээрэ эмхидхэн жагсаалга болоно»,—гэжэ тэрэ нэгэтэ бэшэ хэлэдэг бэлэй. Тэрэнэйл хүсэл мүнөө бэежээ. Н. К. Крупскаягай түрэhөөр 95 жэлэй ойн гүйсэхэ үедэ эндэ бүгэдын баясангяар тэмдэглэнгүй байхын аргагүй. Яахадааб гэхэдэ,ород педагогическа эрдэмэй түүхэдэ эгээн түрүүлэн социалис hургуулиин болон ниитын хүмүүжүүлгын хэрэгтэ марксис суртал үндэhэлhэн гайхамшагта ажал ябуулагшын тариhан үрэhэнүүдэй алтан үрэ энэ бшуу.

Н. К. Крупская 1869 оной февралиин 26-да 1-дэхи Интернационалтай холбоо барисаатай байhан, революционно хараа бодолтой гэжэ тоологдодог Константин Игнатьевич Крупскиин бүлэ соо түрэhэн юм. Арбан дүрбэтэйдэнь эсэгэнь наhанhаа нүгшэжэ, залуу басаган эхээ, өөрыгөө тэжээхын зорилгоор олзо бэдэрхэ, айлнуудаар ябажа хэшээл үнгэргэхэ баатай болоо юм. Гимнази түгэсхөөд, 1890 ондо Бестужевай эхэнэрнүүдэй дээдэ курснуудай дэргэдэхи студентнүүдэй марксистска кружогто ябажа эхилhэн, Маркс болон Энгельсын зохёолнуудтай танилсаhан юм. 1891 онhоо 1895 он хүрэтэр хүдэлмэришэдэй үдэшын hургуулида багшалха зуураа, Марксын үзэл сурталые hурагшадайнгаа дунда номнодог болоо. 1893 ондо Петербург В. И. Ленин ерээ hэн. Тэрэнэй байгуулhан «Хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй союзай» ажалда Н. К. Крупская халуунаар хабаадаа. Тинхэдэ В. И. Ленинэй 1893 ондо түрмэдэ хаагдахада, тэрээнтэй холбоо барисаа тогтоожо, хэрэгтэй номуудыень дамжуулан үгэдэг hэн. Харин 1896 ондо Н. К. Крупская эрхээ хаhагдажа, гурбан жэлэй сүлэлгэдэ ябахаар шиидхэгдээ. Тиихэдээ холын Шушенска тосхондо эльгээхыень гуйhан юм, яахадааб гэхэдэ, тэндэ В. И. Ленин мүн лэ сүлэлгэдэ байгаа бшуу. Тэрэ гэhээр Н. К. Крупскаягай ажабайдал, ажал В. И. Ленинэй революционно ажал ябуулгатай таhаршагүй холбоотой болоhон юм.

Сүлэлгынгөө болзорой дүүрэхэдэ, 1901 ондо Надежда Константиновна «Искра», «Вперёд» гэhэн большевик газетэнүүдэй секретаряар хүдэлөө. Россиин социал-демократическа олон эмхинүүдтэй бэшэг бэшэлсэдэг, тэдэндэ хэрэгтэй революционно номуудые эльгээдэг байгаа. Партиин II, III, IV съездүүдые бэлэдхэлгэдэ, хүдэлмэридэнь эршэмтэйгээр хабаадалсаа. Хилын лэ саана байха үедэнь В. И. Ленин хүмүүжүүлгын асуудалаар шэнжэлгэ хэхыень дурадхаhан юм. Харин Совет засагай тогтоходо, Н. К. Крупская манай гүрэнэй арадые гэгээрүүлхэ эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэн нэгэн болоо hэн. Тиин 1929 онhоо хойшо наhанhаа нүгшэтэрөө Н. К. Крупская Гэгээрэлэй талаар арад... комиссарай орлогшоор ... дэлөө. Энэ тушаалда б... хадаа аргагүй ехэ аж... ябуулhан, теориин тала... сэгнэшэгүй хүдэлмэрин... дые бэшэhэн юм. Жэшээ... хэдэ, «Шудалжа байh... предмедүүдтээ дидактик... ёho баримталха» гэhэн ... дэлмэри соогоо hуралсал... предмедүүдэй ниитын аж... байдалтай таhаршагүй х... боотой байха ушарта ... анхарал хандуулха гэ... заагаа.

Ерээдүйн үетэниие hур... ха, хүмүүжүүлхэ тала... асари ехэ хүдэлмэри ... hыень хараадаа абаж... СССР-эй Наукануудай ак... деми 1931 ондо Н. К. Кру... скаяе хүндэтэ академи... hунгаа hэн. Харин 1936 он... тэрэ эгээл түрүүлэн педа... гическа наукануудай док... рой нэрэ зэргэдэ хүртөө ... Гадна совет засаг Н. ... Крупскаяе Ленинэй бол... Ажалай улаан тугай ор... нуудаар шагнаа.

Түрэл Коммунис парти... мнай XXII съездын батал... абаhан Программа соо ... дорхойлогдоhон ерээдүй... үетэниие хүмүүжүүлхэ т... лаар асари зорилгонууд... бэелүүлхэ хэрэгтэмнай Н. ... Крупскаягай үлөөhэн т... ретическэ хүдэлмэринү... захяа, заабаринууд баран... —багшанар, хүмүүжүүл... шэд, пионерэй болон комс... молой эмхинүүдэй хүдэ... мэрилэгшэдтэ—ехэ туhа ... лөө үзүүлхэнь дамжаггүй.

А. Тапхаев,
Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай доцент.

hайнаар хүдэлхэ—уялгамнай

hүүлэй үедэ колхознигуудаймнай байдал эли бодо hайжараа. Гэбэшье зарим колхозууд наhажаал болоhон хүнүүдтээ материальна тэдхэмжэ үзүүлдэггүй байгаа. Энээн дээрэhээ шалтагаалжа ондоо тээ ажалда орохо, колхозhоо гараха баримтанууд үзэгдэдэг.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтооhоной ёhоор, удаан саг соо колхоздо хүдэлhэн хүн бүхэн пенси абадаг болохонь гээшэ. Ихэлээрээ ажалай журам элитэ hайжарха, хүдэлмэриинишье бүтээсэ дээшэлхэ байhаниинь сохомтой.

Манай колхоз үлбэр гү, али үндэр наhатай гэшүүдтээ 1964 ондо 40 мянга гаран түхэригэй тэдхэмжэ үгэхөөр hомолбо. Тиихэдээ тэдхэмжэ абаха хүн бүхэндэ 12 түхэриг 50 мүнгэн түлэгдэхэ байна. Курортдо ошогшодой путёвкын үнэ сэнгэй 60 процентые колхознай түлэхэ.

Мүн байгша ондо культурно-ажаhуудалай хэрэгсэлдэ 21 мянган түхэриг гаргашалхаар түсэблэгдэбэ.

Зүгөөр олзо доходоо саашадань дээшэлүүлхэ, ажаhуудалайнгаа хэрэглэмжые бүри hайнаар хангахын тула улам шударгыгаар хүдэлхэ, үндэр ургаса хураадаг болохо, таряалангайнгаа газар дээрэ уhалуури, утэгжүүлгэ гэхэ мэтые үргэнөөр эмхидхэхэ, малайнгаа ашаг шэмые улам дээшэлүүлхэ ёhотойбди.

hайнаар хүдэлхэ, тэрээнэйнгээ зэргээр лэ пенси, тэдхэмжэ абаха ёhотой байhанаа баясан мэдэрнэбди.

Д. Чимитцыренов,
Д. Дашиев.
Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд.

ДАЛИТА НИИДЭЛГЭ

ЗУРАГЛАА

ДАЛИГҮЙ hАА шубуун ниидэжэ шадаха аал? Үгы гэжэ лаб мэдэнэбди. Багадаа шубуунай ниидэхые hайшаажа, тэрээн шэнги ниидээд үзэхэеэ хэн хүсөөгүйб?! Далижажа хүдэржэхэ саг хэзээшье үзэгдэдэг. Залуухан Цэпэлмаа басагые далита ниидэлгэ баhал угтажа байгаа hэн.

Намарай намжаа нэгэ үглөөгүүр эртэлжэ бодоhон басаганиинь яралтай үүдээ татажа ороод, дээрэ дээрэhээнь хэлэбэ:

— Эжы... биш... ажалда абтааб...

Хайшааш түдэгэсэдэг, яарадаггүй эхэнь:

— Юун гэнэш даа, басаган. Ямар ажал!—гэжэ бэеэ барингяар, hонирхонгёор hураба.

— hаалишанаар...

— А—а, зай, зай. Болоол даа. Эжынгээ бодожо ябаhан бодолые хэлүүлэнгүй «тааха» бэрхэл болоо байнаш гэжэ,—эхэнь баярлаба.

...Сэхынь хэлэхэдэ, ажалайнь эхин хүшэршэг байгаа hэн. Үнеэ haaxa гээшэ үрмэ эдиhэнтэй адли бэшэ. Өөрынгөө гансахан улаагшаниие үглөө, үдэшэ бүри шоботороод, шаажулаад орхиходоо ажал хээб гэжэ hанаанайнь оёорто ородоггүй hэн. Теэд мүнөө хорёод үнеэ haaxaда, хоёр гарайнь хурган эзэгүй болоhондол адли. Хоёр, гурбан, дүрбэ, таба..., хори.... Үргэhэн соогоо ябана гүб гэхээр үдэрнүүд үнгэрнэ. Газаа намар байгаалиин байдал басаганай hанал татахаяа болинхой.

«Жаабара даа, жааха яараба гээшэ гүб. Үнеэ hааагааб гэжэ үе мэсэеэ үбдэжэ тулинхаар, хониндо оробол хайшаа гээшэб? Юундэ хониндо бэшэ үхэртэ сэдьхэлни нялдадаг бэ. hаалишан болоjо битнай бирахашьегүй хаб даа гэжэ сэхэ бүхэеэ түрүүлэгшэдэ хэлээд, ондоо ажалда ороо hаа дээрэ гү?»—гэхэ мэтэ hүүдэр татаhан хүлгөөтэ бодолнууд хаанаhаашьеб гулдиран ерэнэ.

«Горхо үзэнгүй, гуталаа бү тайла» гэhэн арадай оньhон үгэ бии хамнай. Байза, али яарана гүб? Хахад жэл бэшэшье hаа, хоёр гурбан hара тэсээд үзэхэдэ яахаб»—гэhэн бодолнууд нүгөө талаhаань зангирhан нюдарга шэнги ерэжэ, толгой соонь тогтошоно.

Басаган ажалдаа hалирhаар лэ ябана. «Саг сагтаа, сахилза хүхэдөө». Сагай ошохо бүри басаганай бадайрhан гарынь тэниижэ, үнеэдэй дэлэнгэй эбилэн татахадань, хургануудынь оёдолой машинын зүүн шэнги ходорхойгоор гүйдэг болобо. Цэпэлмаагай зосоо онгойходол гэжэ, ондоогоор сэдьхэжэ эхилнэ.

Сагай ошосо хожомынь hанахада сахилгаан мэтэ түргэнөөр үнгэрhэндэл үзэгдэдэг. Хэды тиигэбэшье хэhэн ажалаа хэмжээд, хараад үзэхэдэ, даб гэhээр гаталшагүй байдаг. Эндэл хэhэн ажалаа ёhотоор сэгнэдэгбди.

Хэрбээ Цэпэлмаа Шодоевагай hааhан hүеынь абаад, Хёлго мүрэнөөр урдахуулаа hаа, эрьедэнь халихаар болоhон байха...

Гансахан Хаяа нютаг ерэhээр Цэпэлмаа Шодоева арбаад жэл шахуу hэлгэлтэгүй hаалишанаар хүдэлнэ. Арбаад жэл! Хургаа даража хэлээ бол үсөөн лэ юм бэзэ. Харин арбан жэл соо Цэпэлмаа Шодоева ганса колхоз соогоо бэшэ, аймаг соогоо эрхим hаалишадай тоодо ябаа ха юм.

Яагаад жэл бүри амжалта туйлажа, дүршэлөө арьбадхадаг бэ?

Нэн түрүүн Цэпэлмаа Шодоева хэhэн ажалдаа хэтэрхэй дуратай, али бүхы юумэндэ hүбэлгэн. Нүгөө талаhаа нэгэ дабаанай оройдо гарабал hанаагаа амардаггүй, дам саашань хаража, хамсыгаа шуужа ородог, үнеэдээ мал лэ ха юм даа гээд, анхаралгүй орхидоггүй. Саг доронь «дохолон» газарынь оложо аргалдаг, усадхадаг. Гадна зоотехническэ заабаринуудые наринаар сахижа, али болохо аргаар дүүргэдэг.

Массаж хэхэ тон шухала. Хатуубтар дэлэнтэй үнеэдые хараадаа абажа, үргэлжэ массаж хэжэ байгаагүйдэ, hүеэ нэмэдэггүй. hаахынгаа урда бүлеэхэн уhаар дэлэнгыень угаадаг. Байрыень ариг сэбэр байлгадаг, доронь hолоомо, зөөлэхэн хохир hэлгэжэ дэбдидэг.

Тугаллаха үнеэдээ 50-яад хоног урда тээнь шэргээдэг. Тиихэдээ тэрэ доронь hаахаяа болижо, шэргээжэрхидэггүй, харин арбаад үдэрэй турша соо дадхаажа шэргээдэг байна.

Үдэр соо үхэрэй эдихэ рацион сахигдадаг. Гол түлэб мүнөө үедэ үнеэдтээ силос, бурдуг, hолоомо, үбhэ, дабhа, минеральна тэжээл үгэлсэдэг.

Гараhан тугалнуудтаа эхынь амтата ураг хүхүүлжэ, хори хонуулаад тугалшадта тушаажа үгэдэг. hая түрэhэн үнеэдээ арба гаран хоногто 4—5 дахин үдэр соогоо hаадаг заншалтай юм.

Хэhэн ажал хүдэлмэреэрнь хүниие сэгнэдэг hайхан заншал манда бии. Цэпэлмаа Шодоевагай габьяата ажал арад зоной талаhаа үргэнөөр дэмжэгдэжэ, үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг. Эрхимлэжэ, элбэг дэлбэгээр, торхо дүүрэн hү, тогоо дүүрэн тоhо гүрэн түрэдөө бэлэглэhэнэйнгээ түлөө хүдөө ажахын выставкэдэ Москва урзанда ошожо ерээ.

Үни сагhаа хойшо аймагай депутадаар хэдэн удаа hунгагдаhан байhан, мүн мүнөөшье нютагай сомоной Соведэй депутат юм.

Цэпэлмаа 1963 ондо 14 үнеэдhээ 20400 литр hү hааха уялга абаhан аад, 31712 литр хүргөө.

Улаа ягаан, ногоон галнуудаар яларhан Бэшүүрэй соёлой ордон соо hаяхан колхоз, совхозуудай hаалишад дууhан сугларанхай, жэлэйнгээ дүн гаргажа, ухаатай хөөрэлдөө дэлгэбэ. Эндэ Цэпэлмаа Шодоева байлсаа.

Жэшээтэ ажалайнь түлөө «Дружба» колхозой правлениин, парткомой шиидхэбэреэр Цэпэлмаа Шодоевада 80 түхэриг бэлэг үгтэбэ гэhэн сонсхолой дуулдамсаар, зал соо альга ташалган болоjо, үни удаан замхабагүй. hуугаашад Цэпэлмаагайнгаа түлөө түрүүшынхеэ альгаа ташаагүй, хаана баярай суглаан болоноб, тэндэ алдуурингүй тэрэниие hайшааhан альга ташалган зэдэлдэг лэ ха юм. Энэ үдэрэй онсо hониниинь юуб гэхэдэ, аяар жэл соо хэhэн хүдэлмэреэ дүнлэбэ бшуу.

Эдэ үдэрнүүдтэ Цэпэлмаа Шодоева 14 үнеэнhээ үдэрэй 100 гаран литр hү hаана.

Далижажа, хүдэлмэридэ хүдэржэн, бүргэд шэнги солгёоноор номин үндэртэ ниидэхын тула Цэпэлмаа ажалай, ажабайдалай ехэхэн харгы гаталаа. Мүнөө ямаршье сагта сог заляар бадаржа, дабаанай оройе шэртэн шармайжа ябаhаар.

Ц-Д. Хамаев.

ТЮМЕНСКЭ ОБЛАСТЬ. Б... ровскын шубуунай фабри... үдэр бүри 47—48 мянган ... гэ суглуулдаг. Гидропонно ... гаар ургуулhан витамин ех... тэжээл шубуудта үгтэдэг. ... жэлдэ тус фабрика 12 милл... үндэгэ гүрэндөө тушааха ... Зураг дээрэ: гидропонно а... тэжээл бэлэдхэдэг цехые д... ша Алевтина Харченко ... рузын үрэhые ультрофиоле... гэрэлээр гэрэлтүүлжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной февралиин 26.

Байгалай үмэнэхи эртын овощ

ПЛАКАТ-ХУУДАҺАН

Манай республикын ажахынуудта хабарай теплицэнүүдтэ эртын овощ ехээр ургуулагдана

Хабарай теплицэ барилга үбэлэйхидэ орходоо 9—10 дахин үнэгүй. „Улаан Оронго“ колхозой тепличнэ комбинат нёдондо 37 мянган түхэригэй олзо оруулаа. **Хабарай теплицын дүрбэлжэн метр бүхэнһөө 14,4 килограмм помидор, 28,3 килограмм (инвентарна талмай) үгэрсэ абтаба.**

В. ЛЕВЕНКО

һүүлэй жэлнүүдтэ манай Буряадай ССР-тэ хабарай теплицэнүүдтэ овощ ргуулжа туршагдаа. Тиимэ теплицэ-үүдтэ хабартаа, зундаа, намартаа, тус-айлан хэлэбэл, апрельһээ сентябриин ргэртэр овощ ургуулдаг юм. Хабарай плицэнүүдэй барилга үбэлэйхиһөө һу-раггүй хямда сэнтэйгээр бүтээгдэхэ, тэ-нэй доторхи түхеэрэлгэдэ, ашаглалга-й бага зөөри гаргагдаха зэргэтэй. Гад-а тэндэ тарнгдаһан овощ һураггүй эртэ лбосордог, ехээршье абтадаг юм. Эко-омическа талаараа хабарай теплицэ-үүд ашаг үрэ ехэтэй гэжэ дүй дүршэл ршэлэн харуулна.

Түүхын хуудаһанһаа

КПСС-эй ЦК-гай сентябриин (1953 он) ленумэй һүүлээр Буряадтахи зургаан жахыда тепличнэ комбинадуудые бари-а эхилһэн байгаа. Тэдэнь коридороор гэдэһэн гурбан ондоо үбэлэй теплицэ-үүдһээ бүридэнэ. Иимэ комбинадай вентарна талмайнь 1000 дүрбэлжэн тр (проектнь 1007), 60 процентыень ощ һуулгаха талмай эзэлнэ.

Зургаан комбинадай гурбаниинь му-е болотороо баригдажа дууһаадүй. гөөр энэ барилгада хэрэгтэй болохо нгэн, материал дууһан үгтэһэн байха. ригдажа ашаглалгада үгтөөшэдэйнь-ье үлүү һайн юумэ үгы даа. Сотнико-тосхондо баригдаһан комбинат муу ротехникэһээ боложо, ашаглалгада тэһэн түрүүшынгээ жэлдэ ехэ гарза-ороо һэн (шэнэ мүнгөөр 6800 түхэри-й). Иимэ бирагүй үрэ дүн туйлаад йхадаа, Буряадай республикада теп-цэ дотор овощ ургуулхада гарза ехэ-й гэжэ тоологдоһон байгаа. Үнэхөөрөө-ье, Сотниковой комбинадые дулаа-улга, гэрэлтүүлгэдэ, ургамалнуудаа руулһалгадань, тэрэшэлэн амортиза-ин гаргашада гаргаһан мүнгэ зөөринь .000 түхэриг болоо һэн. Тарилга хэг-һэн дүрбэлжэн метр бүхэнһөө 7 ки-рамм продукци абаһан, оройдоол 00 түхэригэй овощ хуряаһан байгаа шуу.

Харин тиимэ гарзада ороһон тэрэ ком-надай үндэһэ һуури дээрэ эмхидхэг-һэн сортнуудые туршаха Буряадай рэнэй участок дээдэ хэмжээнэй агро-хникэ баримталан, нэгэ жэл хүдэлөөд йхадаа, теплицын дүрбэлжэн метр бү-һөө 7 килограмм бэшэ, харин 50 ки-рамм үгэрсэ абажа болохо гэжэ элн-лээ. Тиихэдээ мүнгэ зөөриин гарга-ехэ болгогдоогүй, харин тепличнэ бинадай абаһан продукциинь хэм-н 35 мянган түхэригтэ хүрэһэн бай-бшуу. Тингэжэ 6800 түхэриг мүнгэ-гарзын орондо 24 мянган түхэригэй эр олзо оруулһан зэргэтэй болоо һэм-.

Тэбэшье Буряадай республикын эрхэ йдал дээрэһээ хараад үзэхэдэ, үбэ-й теплицэ барилга ехэ үнэтэй болохо йһыень арсахын аргагүй. Тарилга гдэһэн дүрбэлжэн метр бүхэнэй гар-шань 65-һаа 100 түхэригтэ хүрэхэ артай болоно гээшэ.

Ушар тиимэһээ сортучастогай дурад-аар гурбан газарта — «Улаан Орон-колхоздо, Ивалгын туршалгын ажа-да, Улаан-Үдын столовонуудай трес-н мэдэлэй гахай шахадаг совхоздо 2 ондо ангарна түхэлэй инженер Ф. Овчаровай зохёоһон системээр барай теплицэнүүд баригдажа, ашаг-гада оруулагдаһан байна. Иимэ теп-цэ бүхэнэй тарилга хэгдэхэ талмайнь 0 дүрбэлжэн метр юм.

Хабарай теплицэнүүд тон үнэгүй, дүр-лжэн метр бүхэниинь 6 түхэриг 50 нгэнһөө 10 түхэриг хүрэтэр сэнтэй бо-һон. Эдэнь гэрэлээр һайса хангагдан-й, доторхи температурань нэгэ янза, рамжатай зохид, био-түлишэ болон орой оруулга, гаргалгые сүм онһожо-уулжа боломоор байна. Ехэ ворота-арнь самосвал автомашина, бульдо-той «ДТ-54» трактор орожо, гаража айдаг.

Хэрбээ агротехникэ зүбөөр сахяад йбал, дүрбэлжэн метр талмайһаа 20 илограмм үгэрсэ ургуулжа лаб аба-аар байна гэжэ хабарай теплицэнүү-ые ашаглаһан түрүүшын жэлэй үрэ дүн гэршэлжэ үгөө. Теплицэ бариһан, ургамалнуудай тарилгада гаргашалаг-даһан бүхы гаргаша тэрэ жэлдээ харюу-лагдахаһаа гадна, нилээд горитой олзо доход оруулжа шадаһан байна бшуу.

Ушар иимэһээ 1963 оной хабар Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин ажахы-нуудта хабарай теплицэнүүдэй тоо гэнтэ олошоржо, тарнгдадаг талмайнь хэм-жээн 8 мянган дүрбэлжэн метртэ хүрөө һэн.

Хабарай теплицын ашаг олзотой бай-һыень хүн бүхэн ойлгоо. Буряадай рес-публикын олохон колхоз, совхозууд ха-барай теплицэнүүдые бүри олон болго-хоор, тэдэнэй тарнгдадаг талмайе 20—25 мянган дүрбэлжэн метртэ хүрэтэр ур-гэдхэхөөр хараалжа байнад.

Экономическа талаһаань харахада

Байгалай үмэнэхи хабарай теплицэ-нүүдэй экономико болон агротехникэнь хайшаа байдаг юумэ ааб гэһэн асуудал-нууд тушаа Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «Улаан Оронго» (тэндэ сортучасток оршодог) колхозой жэшээ дээрэһээ зарим ушарые дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэе.

Тус колхозой тепличнэ комбинат үбэ-лэй теплицэнүүдһээ (200—200 дүрбэл-жэн метр талмайтай гурбан секци), 500—500 дүрбэлжэн метр талмайтай хабарай хоёр теплицэһээ, 60 дүрбэлжэн метр га-зартай клинскэ түхэлэй үрөөһэн тээшээ налгай, шамагдадаг теплицэһээ бүридэ-дэг юм. Хабарай нэгэ теплицэнь «КВ—200» котёлой ууралай хүсөөр, нүгөөдэнь био-түлишөөр дулаасуулагдадаг.

Эндэ гүрэнэй сортучасток байгуул-тарнь дүрбэн жэлэй туршада үбэлэй тэ-дэ теплицэнүүд ажахыдаа гарза уша-руулхаһаа бэшэ юумэдэ хүргөөгүй. Ха-рин мүнөө гурбан жэлэй туршада «Улаан Оронго» колхоз үбэлэйнгөө теп-лицэнүүдһээ дүрбэлжэн метр бүриһөөнь жэл бүхэндэ 47—50 килограмм үгэрсэ хуряажа абана. Гурбан секциин нэгэн-дэнь помидор тарнгдадаг. Тэндэхи дүр-бэлжэн метр бүриһөө 15—16 килограмм помидор абтана. Үбэлэй болон хабарай теплицэнүүд 1963 ондо 62 мянган түхэ-ригэй ашаг олзо оруулаа. Харин бүхы гаргашань 25 мянган түхэриг болоһон байгаа. Иихэлээрээ 37 мянган түхэригэй сэбэр олзо эндэ оршологдоһон зэргэтэй болоно бшуу.

Хабарай шэнэ теплицэ барихадань, иимэ хэмжээнэй ажал хэгдээ, материал гаргашалагдаа гэбэл: 15 кубометр хю-рөөдэгдэмэл модон, 15 кубометр шулуу-тай бетон, 150 килограмм хадааһан, 200 килограмм нарин шабын түмэр, 60 ки-лограмм дабирхай болон нефтебитум, 800 дүрбэлжэн метр (4—5 миллиметр зу-заантай) сонхын шэл. Гадна 150 түхэ-ригэй шарнир, барюул, шэбхэнүүд тэрэ барилгада ороһон байна. Теплицын ба-рилгада хамтадаа 2000—2200 түхэригэй материал оробо. Тэрэнэй барилгада ажалай 300 үдэр гаргашалагдаһан зэр-гэтэй.

500 дүрбэлжэн метр теплицын үнэ сэнгынь 4000 шахуу түхэригэй гэхэ гү, али дүрбэлжэн метр бүхэн 8 түхэригтэ болоһон байна.

Тиихэдэ алибаа юрэ бусын ушарал-һаа һэргылхэ зорилготойгоор хабарай теплицэдэ дулаасуулдаг нэмэлтэ түхеэ-рэлгэ «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отде-лени бүтээжэ үгөө һэн. Тэрэнь 1700 тү-хэригэй болоо. Һүниндөө газаа улари-лай 15 градус, заримдаа 20 градус хү-рэтэр хүйтэн байха үедэ, дулаасуулдаг системын дамжуулха түхеэрэлгэ соогуур ябаһан элшые 80 градус халуун бол-гоод, апрелиин эхеэр рассада тарижа эхилдэг байна.

Хэрбээ хабарай теплицэ наранай эл-шээр гү, али био-түлишөөр дулаасуу-лагдадаг байгаа һаань, рассада тарил-гые һара шахуу хожом — апрелиин һүүл багта гү, али майн эхеэр тариха баа-тай бологдодог.

500 дүрбэлжэн метр тарнгдадаг тал-майда үгэрсэ һуулгаһан хабарай нэгэ теплицые гү, али үбэлэй теплицын нэгэ секциие рассада тарихаһаа эхилээд, ур-гамалай ургажа байһан бүхы үе соо хоёр лэ хүн харууһалдаг юм. Зүгөөр теп-лицэеэ шэбхэ, шоройгоор дүүргэхэ, рас-садаяа тариха үедэнь саг үргэлжэ хү-дэлхэ хүнүүдтэ хамһалсахын тула гурба—дүрбэн үдэрэй туршада 5—10 хү-ниие нэмэжэ үгэдэг байха.

Ажалай түлөөһэн, агротехникэ тухай

Ажалай түлөөһэн иимэ гуримтайгаар түлэгдэдэг: теплицэнүүдые тарилгада бэлдэжэ байһан үеэр хүдэлэгшэдэй үдэ-рэйнь нормын дүүргэлтэ дунда зэргээр хоёр-гурбан ажалта үдэрөөр сэгнэгдэ-дэг. Ургамалнуудые харууһалһанай тү-лөөһэн абтаһан продукциинь лэ хэм-жээнһээ дулдыдадаг. Жэшээнь, цент-нер үгэрсын түлөө 20 ажалта үдэр, цент-нер помидорой түлөө 30 ажалта үдэр түлэгдэдэг. Түсэбһөө гадуур абтаһан центнер үгэрсэ бүхэндэ 6 түхэриг, цент-нер помидор бүхэндэ 8 түхэриг мүнгэн нэмэлтэ түлөөһэн болгогдон үгтэдэг юм.

Энэ тоосоон хараалһан түсэбһөө үндэ-һэлдэг. Түсэбынь ямар байдаг бэ гэбэл, үбэлэй теплицын тарилга хэг-дэһэн дүрбэлжэн метр бүриһөө 23 кило-грамм, хабарай теплицын (ууралаар ду-лаасуулагдадаг) — 15 килограмм, ду-лаасуулха түхеэрэлгэгүй хабарай теп-лицын—10 килограмм үгэрсэ абаха ёһотой юм. Звеное даагша хадаа звено-до түлэгдэһэн нэмэлтэ түлөөһэнэй 3 процентынь гол түлөөһэн дээрээ абадаг.

Теплицэдэ овощ ургуулгын ашаг ол-зотой байлгань ажалай эмхидхэлһээ гадна, мүн агротехникэһээ ехээр дулды-даха байһаниинь мэдээжэ. Агротехни-кэнь иимэ гуримтайгаар тогтоогдоһон байна гэбэл:

1. Тэжээлэй элдэб бодосуудтай уһаар норгогдоһон дэбдихэрэйнь температу-рын 36—37 градус дулаасаад байхада, үгэрсын үрэһэн түргэнөөр ургадаг. Хоёр литр уһанда 10 грамм калийна селит-рэ, 10 грамм суперфосфат, 0,2 грамм сернокислэ марганец нэмэгдэдэг. Дэб-дихэрэй дулааниинь дээрэ хэлэгдэһэн хэмжээндэ хүргэгдөөд, тэрээндэ агаа-рай һаадгүй ороод байхада, үгэрсын үрэһэн 8—12 час болоод задардаг. Удаань тэдэнээ нульһаа 2 градус хүрэ-тэр дулаан болгоод, мүльһэн дээрэ хоёр суудхын туршада байлгаха. Тэрэнэйн-гээ һүүлээр горшоогхон болгожо хэр-шэһэн гол газарай болдогой шорой соо һуулгадаг. Тиигээд ногоон хэлхэйнь га-ратар теплицын температура үдэр һү-нигүй 30—35 градус дулаан байха ёһотой. Ногоон хэлхэйн гаража эхилхэдэ, теплицэ доторхи температура юрын лэ хэмжээндэ оруулагдаха зэргэтэй. Иимэ арга хэрэглэхэдэ, ургамалай гараса һу-раггүй түргэдэхэ, элдэб үбшэн болон хоротондо диилдэсэгүй болохо, мүн тү-рүүшын ургаса хуряалга түргэдхэгдэхэ, ургамал эртүүр сэсэглэжэ эхилдэг, тии-хэдээ эмэ сэсэгүүдынь бүришье олон бай-даг шуу.

2. Рассада хадаа тэбхэрхэнээр хэр-шэгдэһэн гол газарай болдогой шорой соо ургуулагдадаг. Кубик-горшоогхо-нуудые таг дээрэ табихынгаа урда тээ, мүн рассадын ургажа байха үедэ хоёр-гурба дахин шэбхын шүүһээр, макро, микроэлементнүүдээр шанаржуулагда-һан уһаар уһалдаг юм. Рассадын тариг-даһаар хахад һара болоһон хойно тэрэ-ниие ургуулагдаха газартань һуулгаха-да ядагшьегүй, дары саашаа ургажа ородог. Кубик-горшоогхонуудые хожом хэдэн жэл соо дахин хэрэглэхэдэ боло-хо, гутаха, муудаха гэжэ байхагүй.

3. Теплицын ургаса һуулгадаг газа-рынь юрын хара шорой байдаг гээшэ. Зүгөөр тэрээндэ 30—50 процент хэм-жээтэйгээр нарһан модоной хибэдэһэ холихо хэрэгтэй.

Иигэжэ бэлдэһэн хүрьһэн хальһата-ха, хахара гантаха гэжэ байхагүй, уһа бэедээ шэнгээсэтэй, үлүү шииг нойтоёо бэлээр табисатай байдаг. Тиимэһээ байгаалиин уларилай хэдышье халуун болоо һаа, ургасань наршыха, нарадаха гэжэ байхагүй, шииг нойтоной үлүүсэ-шье болоо һаань, ядалдахагүй. Зарим хүн шадабаригүйһөө, үлүүсэ ехээр уһал-жархихадаашье болодог ха юм. Тиигэ-бэшье ургамалда хэды шэнээн шииг ной-тон хэрэгтэйб, тэрэнь нэгэ жэгдээр тог-тоогдохо арга олгогдоно. Табан хоног бүхэндэ нэгэ дахин микроэлементнүүдые нэмэһэн органо-минеральна шүүһээр та-рилгаяа үндалуулха шухала.

Азот, фосфор, калийна үтэгжүүлгэ нэ-мэлтэ тэжээл болгон оруулхадаа, имаг-тал ургамалай бэеын шүүһэнэй хэм-жээнһээ дулдыдуулдагбди. (Энэ тодор-хойлго Магницкиин заабаряар хэгдэдэг).

Ургамалай гаража, үндэһэжэжэ бай-ха үедэ хүрьһэн дээгүүрнь модоной сэ-бэрхэн хибэдэһэ гү, али тэрээндэ 4:1 хэмтэйгээр шубуунай аргал холижо са-садаг байнабди. Иимэ холисо сасахада, хүрьһэнэй дээдэ нюруунь хальһатан хатадаггүй. Энэ хадаа элдэб үбшэн, хо-ротонһоо ургасые аршалха шухала хэм-жээн болоно.

4. Арбан хоног бүхэндэ нэгэ дахин инсектофунгицидтай уһаар ургамалнуу-даа эрхэ бэшэ арюудхан сүршэдэгбди. Зү-гөөр тэрээн соогоо макро, микроэлемент-нүүдые ургасын нэмэлтэ тэжээл болгохо хүсэлэнтэйгөөр нэмэдэг гээшэбди. Тэрэ-нэймнай бүридэл иимэ байха гэбэл: 100 литр уһанда 500 грамм ногоон бай-бан, 500 грамм кальцинированнэ содо, 100 грамм мочевинэ, 200 грамм калийна селитрэ, 250 грамм сернокислэ магни, 10 грамм сернокислэ марганец, 5 грамм молибденово-кислэ аммони, 10 грамм сернокислэ цинк, 50 грамм тиофос, 50 грамм анабазинсульфат, 150 грамм саа-хар оролсодог.

Үнгэрһэн жэлэй дүн

«Улаан Оронго» колхозой теплич-нэ комбинадай 1963 оной финансын та-лыень хараад үзэе.

Абтаһан бүхы продукциинь гүрэнэй сэнгээр худалдагдадаг байна. Тэрэниие тодорхойлхо болоо һаа, нимэ. Апрель соо суглуулагдаһан килограмм үгэрсэ 2 түхэриг 50 мүнгэтэ болоһон һаа, ав-густ, сентябрь һарада абтаһан үгэрсэ 20 мүнгэтэ болоһон байха юм. Теэд ехэн-хи үгэрсэмнай үбэлэй теплицэһээ эр-түүр абтаһан туладаа килограмм бү-хэнэйнь наймаалһан сэн дунда зэргээр 1 түхэриг 68 мүнгэтэ болоһон байха.

Нэгэ килограмм помидор майда 3 тү-хэригтэ хүрэһэн һаа, сентябрьда 30 мүн-гэтэ болоһон. Үбэлэй теплицэһээ абта-һан килограмм помидорой үнэ сэнгынь дунда зэргээр 1 түхэриг 80 мүнгэтэ бо-лоһон жэшээтэй.

Хабарай теплицынхи хайшаа гээшэб? 1000 дүрбэлжэн метр талмайтай ха-барай теплицэнүүдһээ 22.472 килограмм үгэрсэ суглуулжа абтаа. Тэрэниие ху-далдажа, 26.110 түхэриг мүнгэ олзо оруулагдаа.

Зүгөөр дулаасуулдаг түхеэрэлгэтэй, дулаасуулагдадаггүй теплицэнүүдэй ур-гаса ямар зэргын сэнтэйгээр наймаа-лагдааб гээд хаража үзэмөөр. Дулаа-суулдаг түхеэрэлгэтэй теплицэһээ эр-түүр овощ абаһан туладаа худалдаһан сэнгынь 1 түхэриг 37 мүнгэтэ болоходо, нүгөөдынхинь 80 мүнгэтэ болоһон зэр-гэтэй.

Теплицэ дулаасуулха түхеэрэлгэ ашаг-лаһан гаргашань нэгэ сезон соо миил 220 түхэриг болоо гээд батадхая.

Овощой ургаса үндэр баян байһан гээшэ. 1963 ондо тарилга хэгдэһэн дүр-бэлжэн метр бүриһөө 14,4 килограмм помидор абтаа. Тиихэдэ инвертарна талмайн дүрбэлжэн метр бүриһөө (үбэ-лэй теплицэһээ) 47,2 килограмм, хаба-рай дулаасуулагдадаг теплицэһээ 28,3 килограмм, нүгөөдэһөөнь—16,6 кило-грамм үгэрсэ хуряагдаа.

Үшөө нэгэ нимэ баримта дурдая. Ха-барай теплицэнүүд адли талмайтай бай-гаашье һаа, дулаасуулдаг түхеэрэлгэ-тэйнь нэгэ бага үлүү гарзада оробошье, 19.542 түхэригэй олзо оршолоо. Тиихэдэ дулаасуулагдадаггүй теплицэһээ 6.568 түхэригэй олзо оруулһан байха юм. Иихэдээ 13 мянган түхэриг мүнгэн үлүү ехээр олзологдоод байна бшуу. Дулаа-суулагдадаг түхеэрэлгэтэй теплицэ до-тор тарнгдаһан ургамалые харууһал-гада ажалай 60 үдэр үлүүсэ гаргаша-лагдаа. Гэбэшье тиимэ теплицэ нүгөө-дэһөө һара урид хүдэлжэ эхилээ ха юм. Зүгөөр алишье теплицэдэнь адли тоо-ной хүн хүдэлжэ гараа һэн. Ажалай тү-лөөһэндэ, илангаяа һайн дүнгэй түлөө нэмэлтэ түлбэри болгон дулаасуулаг-дадаг түхеэрэлгэтэйнь нүгөөдэһөө миин 800 түхэриг үлүү ехэ мүнгэ гаргашалаа. Ингээд байхадаа дулаасуулдаг түхеэ-рэлгэтэйгөөр хабарай теплицэ барихада, ашаг олзонь нилээд ехэ байха байһа-ниинь лаб гэршэлэгдэнэ.

Сортнууд тухай хэлэбэл

Теплицэдэ тарнгдадаг овощой сорт-нууд тухай хэдэн үгэ хэлэе. Буряадай гүрэнэй сортучастогай хэһэн туршал-гын ёһоор, «ВИР-2», «многоплодный ВСХВ» гэжэ сортын үгэрсэнүүд манай эндэ таараһан, ургаса ехээр үгэдэг гэ-жэ тодорхойлогдоо. Эдэ сортнуудые үбэ-лэй болон хабарай теплицэнүүдтэ ур-гуулхада, бусад туршагдаһан сортнууд-та орходоо жэл бүхэндэ 5—10 кило-грамм үгэрсэ үлүү ехээр үгэдэг. Хаба-рай теплицэдэ ургуулхада, «Дин-30 СН» гэжэ сорт бүришье һайн үрэ дүн харуул-на. Зүгөөр дан томонууд һэн туладань (амтаар һайншье һаань) энэ сортын үгэрсэ хүн зон шалайгаар худалдан аба-даг шуу.

Эрхим һайн ургаса ехээр үгэдэг сор-тын ургамалнуудаар тепличнэ ажахы-нуудай тарилга хэжэ захалһан ушар ургаса нилээд дээшэлүүлхэ, олзо доход бүри ехээр оруулха арга нүхэсэл олго-но. Тиихэтэй хамта энээндэ хабаатай гаргашын хэмжээн заашье дээшээ гара-ха ёһогүй болоно.

* * *

Хабарай болон үбэлэй теплицэнүүдэй үрэ дүнгые харуулһан үйлэдбэри-финан-сын тоо, баримтануудые тодорхойгоор шэнжэлээд байхадаа, иимэ түбшолол хэхэ уялгатай болонобди.

Инженер В. Ф. Овчаровай зохёоһон системээр баригдаһан хабарай тепли-цэнүүд үбэлэйхиһөө 8—10 дахин хямда болоно.

Хабарай теплицэһээ абтаһан продук-циин өөрынь үнэ сэн үбэлэйхитэй жэ-шэбэл һураггүй хямда байна.

Хэрбээ парнигтай жэшэхэ болоо һаа, хабарай теплицын барилга тэрээнһээ үлүү үнэтэй болохогүй. Зүгөөр нилээд үндэр баян ургаса хуряагдахаһаа гад-на, продукциин өөрынь үнэ парнигайхи-һаа һураггүй хямда доогуур байха ушартай.

Зүгөөр хүн зониие шэнэ овощоор түхэ-рэ... жэл соо хангажа байха гэбэл, ха-барай теплицэ үбэлэйхиие халан һэл-гэжэ шадахагүй байһаниинь элитэ. Тии-гэбэшье хэмгүй ехэ капитальна гарга-ша хэнгүй, мүн үнэ сэн ехэтэй шухаг материалнуудые гаргашалангүйгөөр, тон түргөөр эртын овощ хэрэгтэй соонь ехээр үйлэдбэрилхэ гээшэ мүнөө үе сагай тон шухала хэрэг болоно.

В. ЛЕВЕНКО,
Буряадай гүрэнэй сортучастогые даагша, РСФСР-эй габьяата агроном.
«Сельская жизнь» газетэһээ абтаба.

...Хартаабха болон овощой үндэр ехэ ургаса абахын тулада мүнөө минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэхэ дүй дүршэлтэй болохо ёһотойбди. Үбэлдөө, мүн хабар эртэ шэнэ овощ ургуулха арга боломжыемнай эрдэм ухаан үгэдхэжэ үгөө.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленум дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэһөө.

«Улаан Оронго» колхозой хабарай теплицэ.

Рассказ

Мэргэн буушан

Б. Мунгонов

(Түгэсхэл. Эхиниинь манай газетын февралиин 25-най номерто)

Тиихэдээ тэдэнэр өөһэдынгөө түрүү линиһээ хоёр зуугаад алхам урагшаа дабшажа, дайсанай снайперай бэеэ нюудаг газарта ойртожо ерэбэл хэбэртэй... Харанхы болохоһоо хойшо дайсан ехэл һэргылэмжэтэй, сошордолтой. Гэрэлтүүлдэг ракетэнүүдые байд гээд лэ дээшэнь табина. Ракетэнүүдэй шуршаганалдан носоод, дээшээ дэгдэхэдэ оршон тойрон үдэр шэнги һаруул болошоно. Тиихэлээрнь мэргэн буушад газарта унажа, хүдэлэнгүй хэбтэчэд. Мүн гэрэлтэй ялагархан һомонууд холоһоо тамаран ерээд, дүтүүр холуур зуралзан гарана. Тэрэ саана пулемедоор дээшэнь буудаһан улаан, хүхэ, ногоон, сагаан гэрэлтэй һомонууд хойно хойноһоо үлхэсэлдэһэн метээр удаахан дээшээ дэгдэнэ. Холоһоо харахада һомонууд үнэхөөрөөшье ехэл удаан дүүлиһэн шэнгеэр һанагдадаг бэлэй...

Тээ урдань, тиимэшье холо бэшэ, баһа нэгэ бүлэг хуһанууд ракетын гэрэлдэ һүүрылдэн харагдаба. Дайсанай снайперай эшээлдэг газар энэл даа! Тэндэл хүрэжэ ошохо хэрэгтэй. Зүгөөр тэрээнһээ сааша гаража болохогүй. Саанань зуун табяад гү, хоёр зуугаад алхамай газарта дайсанай түрүү лини бии. Тэрээнһээ наагуур ăдаалхай түмэр хорёотой, минэ нюуһан газар байна бшуу. Тэрэл минэтэй газар дээгүүрээ дайсанай снайпер мүлхин гаража, эдэ хуһануудай нэгэндэ хүрэжэ ерэнэ. Минэтэй газар дээгүүрээ гарадаг танюуһатай зүргэтэй хаям даа, шолмошни...

«Зай, яаха бэлэй? Саашаа мүлхихэһөө ондоо арга үгы. Бодоод ябаа һаа, дайсанда харагдахадаал харагдахаш. Ракетэнүүд гэрэлтэжэ, оройдоо газарта хэбтэһэн тэбэнэ олохоор тодо болгонол... Яабашье зуугаад алхам урагшаа мүлхижэ, дайсанай шэбээлдэг хуһануудта хүрэхэл хэрэгтэй».

Мэргэн буушад урагшаа мүлхижэ мэдэбэ. Бомбын, үхэр буугай һомоной урбуулһан яама янхасаг, нүхэ һүбэ соогуур орожо гаража ябаад, унанхай модо, дальбархай мухар түгсүүл тойрожо ябаад, тэдэнэр урагшаал мүлхинэ. Алхам алхамаар урагшаал дабшана... Тии тииһээр одоолшье һиирэг үсөөн модотой хуһан түглэдэ хүрэжэ ерэбэ. Буугай һомондо набша намаагаа һайсахан шэрбүүлһэн томо томо хуһанууд һүниин намдуухан һэбшээдэ аргаахагнаар һаршаганалдажа, бүри хажуугаарнь даглайлдана... Дайсанай снайперта гү, али түрүү харуулда харагдангүй, эндэ хүрэжэ ерээшэнь болоо... Снайпершье гэжэ даа, һүниин зоргоор тэрэ юу хэхэ гээшэб эндэ? Хэхэ юумэнь үгы. Мүнөө мүнөө блиндаж соогоо хара гүрөөһэн шэнгеэр түлэб нойртоо баригдашоод, унтажа хэбтэнэ ёһотой. Тэрэшни үглөөгүүр үүрээр лэ эндэ ерэхэ байха... Харин тэрэ түрүү харуул гэдэгынь хаанал ааб? Түрүү линиһээ холо бэшэ байдаг лэ аабза. Байдаг юм гү даа, али үгы гү? Иигээд удангүй үүр хираалжа эхилхэнь аабза...

Цырендоржо Сергей хоёр үшөө нэгэ бага урагшаа мүлхеэд, томохон хуһанай узуурта, үхэр буугай һомоной малтаһан нүхэн соо түбхинэбэ. Үдхэн үбһэ ногоон соо хоргодоһон, яһала нюуса далда нүхэн хэбэртэй. Тиимэшье һаань, тэдэнэр нүхэнэйнгөө хүбөө дээгүүр набша намаатай мүшэр хадхажа байгаад, бүришье харагдахагүй болгобо. Зай, одоолшье эндэ хэнээ тэсэмгэйгээр хүлеэхэдэнь болохол даа.

* * *

...Огторгойн зүүн хаяаһаа зурагар нариихан толон бии боложо, үүр сайжа эхилһэнэй түрүүшын тэмдэг үзэгдэбэ. Холо ойрын хуһа модод гэнтэ хүлтэйнүүд болоод, наашаа дүтэлэн ерэһэндэл, байн байн һүниин харанхы уняар сорһоо улам тодоор барайлдан гарана. Шүүдэрээр хушагдаһан сэсэгтэй ногоон тала ямар нэгэ хүхэ боро үнгөөр сайража харагдана. Улам бүри гэрэл ороно. Бишыхан шубуухайнууд хуһанай мүшэр намаа дээгүүр иишэ тиишэ ниидэсэгээн, пиин-шиин гэлдэн дуугаралсажа эхилбэ. Дайн дажар боложо, дариин үнэр гутажа, хоёр хүлтэ амитад алалсажа хюдалсажашье байг, тэдээндэ хамаатай бэшэ хаям даа, мүнгэлиг һайхан хоолойгоо һайрхан, нөөхил хүхюунээр жэргэһэн зандаа, үдэшэ үглөөнэйнгөө хонгёохон дууе нөөхил хэбээрээ ханхинаса дуулаһан зандаа байнад ха юм. Тэдээндэ улад зоной ябадал ойлгосотой бэшэл...

Улам ехээр гэрэл орожо, бүри холын юумэнүүд харагдадаг болобо. Адаалхай түмэр хорёогоор зай забһаргүй хүрмэгдэһэн дайсанай түрүү лини шэмээгүйгөөр барайна. Тэрэ зүгһөө һалхи һэбшээгүйшье һаань, юрэл тэрэ зүгһөө нэгэл гажа буруухаһаар, хүйтөөр амисхалһан шэнги һанагдана.

Мэргэн буушад хоёр ондоо тээшээ хаража хэбтээд, набша намаагай забһараар ехэл анхаралтайгаар дурамдана. Теэд харагдаха юумэн үгы. «Орой боложо байнал! Ерэхээ болёо гээшэ гү?... Али блиндаждаа ошонгүй, эндээ, модон дээрээ гү, али модон дороо хонодог юумые буруу ойлгоһон байгаа гүбди?.. Яаһан харамтайб! Яалтайб?... Удангүй наран гарахань...»—гэжэ Цырендоржо урмаа таһарһандаа зузаан уралаа хазан, һанаагаа зобонгёор бодоно. Тиихэдээ энэ һүниндөө эсэтэрээ мүлхижэ эндэ ерээшэнь, бэеэ дэмы зоргондоо тамалһан, ямаршье туһагүй ябадал байшаба гү?...

— Сережа, юумэ харагданагүй гү?

— Үгы...

— Мүнөөдэр ерэбэгүй хаям даа.

— Амархаяа һанаа гү, нохойшни...

— Иимэ орой болоһон хойно ерэхээ болёо. Зай, яаха бэлэйбибди?

— Яахабши даа. Үдэр дунда гэдэргээ бусахын аргагүй. Һүүжынгээ үбдэтэр хэбтэхэл болоо бэзэбди, hэ-hэ...

— Юундэ миин хэбтэхэмнайб. Дайсанай түрүү лини руу һайтар харая. Һүнэһөө зайлаһан нэгэн хоёр фриц харагдажашье болохо. Толгойень тоб байса тоншохобди, хараарайш...

— Энээхэн хуһанда гарадаг һаа ёһоорхон лэ байгаа,—гээд Сергей ойрохи хуһан өөдөө хараба.— Набша намаань дан ехээр һалашоогүй, яһала үдхэн зандаа... Гэрэй сонхоор шагааһанһаа өөрэгүйгөөр дайсанай траншей уруу шагааха һэмди. Хүйхэр лэ гоё байха һэн!

— Тиимэл байгаа бшуу даа, тархи халаг... Хуһанда гараа һаа, нээрээл хүйхэр гоё байгаа. Теэд...

— Цырендоржо, би туршахамни гү?

— Үгы даа, мүнөө туршажа болохогүй. Туршажа байһаар тоншуулхаш... Тугаарай, харанхы байхада туршахал байгаабди....

— Теэд бүхэли үдэртөө миин хэбтэхэ гэжэ гү?

— Миин хэбтэхэ... Яаһан түргэмши, нүхэр! Толгойдоо гамтай һаа, элдэбын бүтэмжэгүй юумэ шашангүй хэбтэлши даа. нүхэр Сергей Митрофанович. Дайсанай һомондо тархяа дэмы тэнэгээр табижа үгэһэнэй хэрэг юуб? Би тиигэжэ хэлэгшэ бэшэ гүб? Мартаа аалши?..

«Нүхэр Сергей Митрофанович»,—гээ хадаа Цырендоржонь гайтайханаар дураа гутажа. уурлахаяа забдаһан янзатай. Ойр дээрэһээ аниргүй болоо һаа дээрэ. Гэбэшье Сергейн залуу шуһан хүсэтэйгөөр бурьялһан зандаал байгаа һэн. «Мүнөө һүниндөө энэ модондо гаража, бэеэ нюухаяал нюухаб. Фрицүүдтэ юумынь үзүүлхэб! Аймхай шамдашье мэргэжэлээ харуулхаб, нүхэр Цырендоржо,—гэжэ Сергей зосоогоо хоротойхоноор һанажа хэбтээ һэн.— Нөөхи анханайтнай Сережа бэшэб даа. Арбаад фашистнуудай толгой тоншоһон Сережаб. Ганцааран агнахаар мэргэн буушан болоһоноо Рандин, Сибирцев, Ламханов таанарта харуулхал байхаб даа. Хүлеэжэ бү ядагты...»

Цырендоржонь нүхэрэйнгөө бодол тааһан юумэдэл дуугарба:

— Мүнөө һүниндөө модон дээрэ гаража, бэеэ нюугуужамди, хүлеэжэ бү яда. А мүнөө... бүтэмжэгүй бодолдоо һамаарангүй, снайпер фрицүүдые һайнаар бэдэрэелши даа, Сережа. Зай гү?

— Зай...

Юуншье гэжэ зэмэлээ һаань, өөрөө юуншье гэжэ һанаа һаа, зуу гаран фашистнуудые үгы хэһэн буряад ангуушан нүхэрөө, һургагшаяа Сергей Шабалин хүндэлдэг бэлэй.

Хоёр мэргэн буушад иигэжэ байжа, шэбэнэлдэн хөөрэлдэһэнэй һүүлдэ шэмээгүй болоод, улам нариинаар дайсанай лини худар шэртэбэ...

Наран гаража, холын хуһан түглын оройгоор гал дүлөөр улаабхиба. Үбһэ ногоон дээрэ, модоной набша намаа дээрэ бэлсылдэн тогтоһон тоо томшогүй олон шүүдэрэй дуһалнууд мянга түмэн шүрэ һубһан шэнгеэр һолонготожо, үзэсхэлэнтэ гоёор анибхилан ялалзаба. Тиин байтараа, наранда дулаасажа эхилһэн нойтон газар дээрэһээ үлэ мэдэг нимгэхэн уурал дэгдэжэ, зүүн тээшээ, манай түрүү лини худар удаахан урдана. Иимэ һайхан үзэгдэл харахадаа Цырендоржо үхэлэй аюултай дайн дажарташье ябаһанаа байн байн мартажа, түрэһэн нютагынь нюдэндэнь тодоор харагдаба.

...Түрэһэн гараһан Хүсөөтэ нютагтань үбһэ хуряалгын үеэр эгээл иимэ байгша һэмнай. Морин косилкадаа һуужа, үглөөнэй наранаар үбһэ сабшахаяа гарахадань, Хёлго мүрэнэй нуга тохойнууд дээгүүр эгээл иимэ уурал манан урдажа, удаахан өөдөө дэгдэжэ байгша бэлэйл. Тиигээд баһа сабшагдаһан, сабшагдаагүй газар, мүрэнэй нуга тохойнууд—хуу барандаа залуухан наранай гэрэлдэ үй түмэн шүүдэрэй дуһалнуудаар миралзан, үргэлжэдөө яларшахал даа. Гоё гээшэнь хэлэжэ боломоор бэшэ! Косилкадашье һууха болоодүй, үбһэшэнэй моришон ябахадаашье, иимэ уурал манан соогуур, иимэ ялабхима һайхан шүүдэр дээгүүр моридоо туугаад, түбжэгэнэсэ гүйлгэгшэ хамнай... Нэгэтэ зун Шулуутын отогто һүниин моришон байхадаа һохор сабидар гэжэ үрөөһэн нюдэ муутай мори унаад ябагша һэн. Залуу нүхэдөө бэдэржэ, ондоо отогуудааршье зайгаад абагша һэн... Нэгэ харанхы һүни һохор сабидарынь Шулуутын зуухэ яама уруу унашоо. Моринойнгоо бүхы шадалаа монсогойлон, гүнзэгы хабшуу зууха сооһоо һүрэжэ гарахадань, дээрэхи тулюурхан амитаниинь гэдэргээ шобто буушоо. Тэрэмнай үрөөһэн сабхнингаа мэхэрхэйгээр хара мууса дүрөөдөө шагтагалдаад, ара нюргаараа болдогтой газар нанишан, хондолой руугаа хоротойхоноор үдьхэлүүлэн, үргэжэ эгшэжэ, тангаршаан харайһан, хуухирһан моридоо хорёод алхам шэрэгдээ. Урдань бүтүү шэнэһэн ой харлан ханатажа, мэгдэхын ехээр мэгдэһэн хүбүүмнай бии хүсөөрөө хүлөө угзаржархёо. Тиигэжэ амиды бүтэн гарасалдаа бэлэй... Мүн лэ иимэ уняар манан соогуур үнеэшэн эжынь үглөөгүүр эртэ үнеэдээ һаахаяа гарадаг бэшэ һэн гү? Һүн сагаан мананда хушагдаһан үүжам ехэ хорёо сооһоо үнеэ тугалай мөөрөөн, үнеэшэн һамгадай «һаа, һэшэ» гэлдэһэн абяан үглөөнэй һонор агаарта ниидээдгүй удаан соностожол байгша һэмнай...

— Цырендоржо!—Хойшоо хаража хэбтэһэн нүхэрынь гэнтэ аргаахан дуугараад, ногоо эреэн субынь хормойһоо сүмөөхэнөөр татаба.— Харалши даа наашаа... Тээ тэрээхэн юун бэ? Хүдэлхэдэл гээ һэн...

Ламханов бушуухан эрьелдэжэ, Шабалинайнгаа хажуугаар хэбтээд, нюдэндөө дурамаа абаашаба:

— Али багта?..

— Тээ тэндэхэнэ... Тэрэ томо хуһанһаа баруугаар арбаад алхамай газарта... Нэгэ юумэ харлахадал гээд, үгы болошобо...—Сергейнь далаад алхам газарта байһан һаглагар бүдүүн хуһан худар хургаараа зааба. — Ногоон соогуур мүлхижэ ябатараа... Мүлхижэ, ябана бэшэ гү?...

Цырендоржо тэрэ зүг руунь дурамдан шэбэнэнэ:

— Юумэ... харагданал үгы... Юрэдөөл... харагдаһан юумэ... үгыл аа гү...

— Энэ бузар манан, шүдхэр абааша ехэ!—гэжэ нүгөөдэнь дураа гутангяар дуугарна.

— Аргаар... Мананда дуратай амитад хаа-яа байдаг шуу... Ши бидэ хоёрой харанхы һүнидэ дуратай байхадамнай, тэдэшни үдхэн мананда дурладаг байгаа аалам, яажа мэдээбши... Манан соо тэдэниие тиимэ бэлээр харахагүйш...

— Манан соогуур ерэхэ, яаһан мэхэтэй юм! Байгаалиин байдалда бэеэ тааруулнал,—гээд Сергейнь ородоор уйгарлаба.

— Сохом ерэһынь лаблаад хэлыш... А-һаа! Харагдаба. харагдаба... Нээрээ түүреэһэн байгаалши... Хуһанда ойртожо ябана... Ганцаашье бэшэ, хоёр...—Цырендоржо үргэн нидхээ буулгаад, шүдэнэйнгөө забһараар шэбэнэбэ.— Үдэшэндөө архи уугаад, һүниндөө унтажа садаад, үглөөнэй манан соогуур ерэбэ ха юм. Ямбатайгаар дайлалдаха дуратай, хара нохосуудшни...

— Манан соогуур мүлхижэ ерээд, мананай дэгдэмсээр хуһан дээрэһээ «донгодожо» эхилхэнь ха юм... Буудахамни гү?—гээд Сергей дурамтай буугаа шагаан гүбэрнэ.

— Бай, бай... Тэсэбэритэй бай... Модондо гаража ябахадань зэргэ буудахабди. Тэрэгүй һаа... Нэгэниинь амиды гарасалдажа болохо... Хоёрдохёо буудажа үрдеэгүйдэш ногоо уруу шургаха... Хоюулайень зэргэ унагааха хэрэгтэй...—гэжэ Цырендоржо арай дуулдахаар шэбэнэн, буугаа бэлдэнэ.

Хоюулан дурамтай таба һүрэдэгүүдээ тэрэ хүгшэн хуһан худар шагаагаад, хүдэлхэеэ болишобод. Хоёр фашистнууд үбдэгсөө үдхэн ногоон соогуур мүлхеэд, хуһанда ойртобо. Тэдэнэр хоорондоо табазургаан алхам зайтайгаар мүлхинэ. Хунхагар ногоон түмэр малгайтай тархинуудынь ногоон сооһоо нэгэ харагдана, нэгэ үгы болоно... Түрүүн ябаашань хуһанда хүрэжэ ерээд, модо далдалан, хүл дээрээ удаахан бодобо. Нүгөөдээ хүлеэжэ, гэдэргээ хараба. Томо мархагар хамартай, бүтүү шара һахалдаа дарагдаһан, гохигор ута немец.. Нүгөөдэнь,—нюдэндөө шэлтэй, хартаабха шэнги монсогор улаан хамартай, набтархан бүдүүн фашист,—ойронь ерэжэ, мүн лэ хүл дээрээ бодобо... Манайхинда харагданагүйбди гэжэ тэдэнэр хүсэд найданги хэбэртэй. Зүгөөр түрүү линидэ байһан манайхинда харагдаашгүй һаа, манай хоёрто, манай хоёр мэргэн буушанда тэрэ зандаа харагдана хаям даа. Оройдоо гараа һарбайгаад, бахалзууртань аһаһайб гэхээр... Тиимэл һэн хойноо, харагдаал һэн хойноо, тэдэнэр удаан амиды байхаяа болёо... Нэгэн хоёр минута болоод гү, али болоншьегүй, тэдэнэй хара наһаниинь дүүрэхэ. хорхойн хүнэһэн болохо... Манайхинай толгой тоншохоёо болихо... Манай арюун сэбэр агаараар амилхаяа, манай шүүдэртэй һайхан ногоо гэшхэхээ, манай газар дайдые бузараахаяа болихо....

Һүүлдэ ерээшэ фашистнь түрүүн ерээшээ хүлдэжэ байгаад. хуһанда аһааба. Тэрэнь модо тэбэрижэ, өөдөө зүдхөөд. үрөөһэн гараараа эгээн доорохи бүдүүн гэшүүһэндэ хүрэжэ ядан һарбайба...

— Зай... Би дээрэхиень, ши—дооро байгаашыень... Гурба тоолоноб,—гэжэ Цырендоржо арай дуулдахаар гүбэрэн, буугайнгаа шабха дээрэ хургаяа табиба.

Ородой таба һүрэдэгүүд зэргэ шахуу «тас, няс» гэн, хоёр удаа хуурайгаар һүреэд, оршон тойрон һөөргөө абяа аниргүй болошобо. Фашис «хүхынүүд» шиидшье гэжэ шэмээ гарангүй, дээрэ дээрэһээ дабхасалдаад, хуһанайнгаа узуур худар һолхигод гэлдэн тарайшоо...

Тэрэ гохигор ута фашистнь хуһа модонһоо унжагас гэжэ унахадаа, хэдэн жэлэй саана гахайн хилээб дээрэһээ хобхо буудуулһан хүдөөгэй гуринха хүхэ шоные Цырендоржодо һануулба.

«Галзуурһан, гуринхалһан эдэ сүүбэн шононуудые нигэжэл хюдаха хэрэгтэй»,—гэжэ буряад ангуушан, мэргэн буушамнай һанаадхёо бэлэй.

Танилсагты, Римма Лисова!

Гүрэнэй һүүлшын экзаменууд үгтэнхэй. Диплом абалгын ямар һайхан, баяртай үе бэ! Тиигээд хүдэлхэеэ хайшаа ошолтойб? Чувашидаа үлэхэ гү, али романтикаа дуудагдан холын зам шэлэхэ гү? Библиотекариин диплом абаад байхадань, Риммын досоо иимэ бодол ороод орхёо һэн. Зүб даа. Заха хизааргүй. Сибириин тала дайда залуушуулай зүрхэ ээлэнхэйл байгаа.

...Уданшьегүй Римма Буряадай республикын Хориин аймаг, хани басагантаяа ерэһэн юм. Культурын таһаг тэрэниие Хасуртайн һууринай хүдөөгэй библиотекэдэ, хани Валиень Санномыск һууриин эльгээгээ һэн.

Тэдэ басагад хоёр газар хүдэлжэ эхилээ бэлэй.

Тингэһээр байтараа Валинь түрэл нютагаа, эхээ һанаад, удааншье болонгүй, һөөргөө бусаа һэн.

Харин Римма хүн зонтой түргөөр танилсан, малай фермэ, гүүртэнүүдээр ябажа ном тараадаг, уншагшадай конференци үнгэргэдэг, лозунг, плакадуудые бэшэдэг болобо.

Оролдосотой, зулгы энэ басаганда тосхоной ажалшад түргэн дадаһан, дурлаһан байгаа.

Уданшьегүй гээгдэжэ ябаһан Хасууртайн библиотекэ, түрүүшүүлэй зэргэдэ гараһан юм.

Урдаа тудаһан бэрхэшээлһээ нэгэтэшье сухаридаггүй Римма, зорижо олоһон романтикамни эгээл эндэ гэжэ бодоо.

Тэрэ гэһээр тэбхэр табан жэл үнгэрбэ. Римма Андреевна мүнөө аймагай библиотекые даагшаар ажаллана. Тэрэнэй жэшээтэ ажал культурын таһагаар, профсоюзай обкомоор, Культурын министерствээр нэгэнтэ бэшэ урмашуулагдаһан байха. Нүхэр Лисова аймагай эхэнэрэй Соведэй гэшүүн юм.

Болохоёо байгаа мартын 8-наар Римма Андреевнае амаршалан, һайн һайхан ажалдаа үшөө ехэ амжалта туйлахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэе.

Н. Хазуев.

Сибириин мацест...

Сибириин түб дунда Ус... Сибирское гэжэ хуушанай ар... нуудай нэгэн оршодог юм... аршаан эмнэлгын газар боло... зуу гаран жэл (1847 он) ... рөө. Теэд урдань тэндэхи ну... шабар болон дабаһа хужар... тэй булагуудай уһые эмн... аргаламжада туһатай гэжэ ... хэһээ бэшэ, эмнэлгэ аргал... эмхидхэхэ талаа юушье ... гүй байһан. Харин 1900 онд... дэхи дабһанай заводой эмшэн... аршаанай дэргэдэ врачаар ... лаха гэжэ томилогдоһон б...

Совет засагай тогто... хамта эндэ курортын ба... эхилһэн байна. Мүнөө Ус... эмнэлгын газар Эрхүүгэй ... союзуудай Соведэй ма... оронхой. Эмнэлгын гурбан ... байшангуудта хоёр сан... байрлана: нэгэниинь 450 ... багтаамжатай, ехэ хүнүүдэй, гоёдэнь үхибүүдэй 50 ... байратай. Усолиин дабаһа ... раар ехэ хүшэтэй аршаан, ... бар хадаа радикулит, шара ... мүн нервнэ системын болон ... гарһанай, эхэнэрэй үбшэн ... анагаана.

Мүнөө «Шэнэ Усолье» хоёрдохи ээлжээнэй куро... барилга эхилхээр хараала... хай.

Виталий Сидорчен... (АПН)

КПСС-эй гэшүүн Александр Фёдорович Дивановский Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй аппаратна цехэй электрослесарьнүүдэй коммунис ажалай бригадые хүтэлбэрилдэг юм. Тус бригада халаанайнгаа даабари 115—120 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Бригадир нүхэр Дивановский технологическа институтда һурана. Зураг дээрэ: нүхэр Дивановский ажалдаа.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсер...риин мэдээсэһэнэй ёһоор, ... дэр республика доторнай баг... гэ үүлэтэй байха, саһан оро... Зүүн тээһээ һулаханаар һал... Баргажанай голдо 17—22, ... нютагуудаар 10—15 градус ... тэн байха.

Февралиин 27—28-най ... нүүдтэ республикын дэбисхэр... рэ бага зэргэ үүлэтэй, саһа ... үгы байха. Баруун тээһээ һ... наар һалхилха. Хойто аймагу... һүниндөө 33—38, бусад ню... даар 25—30, үдэртөө 9—14, ... гажанда 17—22 градус ... байхаар хүлеэгдэнэ.

Хилын саданаһаа

ОАЕ-гай ээлжээтэ сесси

ЛАГОС, февралиин 24. (ТАСС). Африкын Нэгэдэлэй Организациин Министрнүүдэй соведэй ээлжээтэ сесси мүнөөдэр Нигериин ниислэлдэ нээгдэбэ. Африкын 34 бэеэ даанхай гүрэн энэ организациин гэшүүд юм.

Колониальна гурим эсэслэн усадхаха, үндэһэ яһанай илгаа гаргаха политикада эсэргүү тэмсэл хэхэ асуудалнууд сессиин зүбшэхэ зүйлдэ оруулагдахаар хүлеэгдэнэ. Тэрэшэлэн Танганьикын, Угандын болон Кениин арминуудта үймөөнэй болоһоной һүүлээр Зүүн Африкада тохёолдоһон байдал, Эфиопиин болон Сомалиин хилэ дээрэ болоһон арсалдаа тулалдаае амгалан ёһоор шиидхэхэ замууд, Габондо һаяхан болоһон ушар сесси дээрэ мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэхэ юм.

Шэнэ ядерна тэһэлэлгэ

ПАРИЖ, февралиин 24. (ТАСС). «Этигэлтэй газарһаа» абтаһан мэдээндэ үндэһэлэн, «Комба» газетэ мүнөөдэр иигэжэ мэдээсэнэ. Сахарада Айн-Эккер шадар январиин 15-да Франци ядерна тэһэлэлгэ дахяад хээ. Энэ тэһэлэлгэ газар доро хэгдэһэн байна.

Панамын президентын мэдүүлг...

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 24. (ТАСС). Хэрбээ Панамска канал шадарай газар тухай договорые США-гай хубилгахые хүсөөгүй һаань, Панамада январьда болоһон шэнги ушар дахяад тохёолдожо магад гэжэ хүлеэхээр гээд Панамын президент Р. Чиари «Америкэн Бродкастинг компаниин» телевиденеэр хөөрэхэдөө, мэдүүлээ гээд ЮПИ агентство мэдээсэнэ.

Мүнөө тохёолдоод байһан ... байдалһаа гараха һэдэлгэ хэхы... лада США-гай президент Джо... той уулзахые хүсэхэ байгааб ... зааха зуураа, энэ уулзалга а... татай байха гэжэ ехээр эт... гүйб гээд Чиари тэмдэглээ.

1961 ондо Кеннедитэй уулза... хани ёһоор үнгэрһэншье б... һаань, ямаршье үрэ гараагүй гээд Чиари һануулаа.

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ туха... США-гай президент иигэжэ бэшэн...

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 24. (ТАСС). Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ техникын талаар Холбоото Штадууд гээгдэнги байшаба гээд США-гай президент Л. Джонсон «Сатердей ивнинг пост» гэжэ журналда толилогдоһон статья соогоо һанаагаа зобонгёор тэмдэглэһэн байна.

Президентын һанамжын ёһоор, замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ талаар Советскэ Союз яахадаа түрүүлжэ амжалтануудые туйлааб гэхэдэ, Холбоото Штадууд ... «хорёод жэлэй турша соо ... ехэ дэбжэлтын боложо байхада, дамтэд болон политическэ ... ябуулагшадайнгаа хоорондо ... харилсаа холбоо тогтоожо ша... байшоо». «Хэдэн зуун жэлэй ... соо политическэ хүтэлбэрилэ... гаргаһан ехэ алдуу эндүүн... америкын политическэ хүт... дахяад дабтаһан байна».

Габоной правительство тараагдаба

ПАРИЖ, февралиин 24. (ТАСС). Өөрынгөө правительствын тараагдаһан тухай Габоной Республикын президент Леон Мба соносхоо гээд Франс Пресс агентствын корреспондент Либревильһээ мүнөөдэр мэдээсэбэ. Парламентын һунгалта энэ оной мартын 1-дэ болохоор урда тээнь тогтоогдоһон аад, мүнөө апрелиин 12 хүрэтэр хойшолуулагдаа.

«Габондо февралиин 18-да ...һон ушарһаа» уламжалан, ... тельствые тарааха тухай Лео... шиидхэбэри гаргаа гээд АФП-г... дээсэл соо заагдана.

Габоной зэбсэгтэ хүсэнүүд ф...лиин 18-да гүрэнэй урбалта ... республикын президентын туша... Леон Мба гэгшые гаргаһан ... гэжэ мэдээжэ. Гэбэшье, үглөөд... Браззавиль болон Дакарһаа Фра... сэрэгүүд Габондо оруулагдаа... Францийн зэбсэгэй хүсоор Лео... президентын тушаалда дахяа... биргдаһан байха юм.

Нэгэдэлэй замаар

Профсоюзуудай нэгэдэмэл ябуулга хэдэг болохо тухай асуудал Латиин Америкын оронуудай хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй эгээн лэ шухала хубиин нэгэн болоно. Бүхы түби дээрэ профсоюзуудай ажал ябуулгые тааруугаар ябуулха, дүй дүршэлыень халан абалсуулха, мүн бусад хэмжээнүүдые абаха нэгэдэмэл организаци Латиин Америкэдэ мүнөө үедэ үгы гэхэдэ болохо байна. Латиин Америкын ажалшадай конфедераци 1938 ондо байгуулагдаад, тэрэниие мексиканец Ломбардо Толедано толгойлдог байһан юм. Мүнөө энэ конфедераци үнэндөө эмхиеэ алдан үгы болоо гэхэдэ зүйтэй. Америкын оронуудай хоорондын ажалшадай нютагай организаци гэдэг (ОРИТ) можо болоһон организаци юм. Энэ хадаа Америкын профсоюзуудай Латиин Америкэдэхи туһалагшань боложо үгэнэ.

Латиин Америкын бүхы оронуудта хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе бүри ехэ нэгэдэлтэй болгохо гээшэ тон шухала асуудал байһаар. Эдэ оронуудай тус бүридэнь элдэб политическэ хүсэнүүдэй нүлөөн доро байдаг профсоюзуудай хэдэ хэдэн томо гү, али жэжэшье федерацинууд бии юм. Жэшээлхэдэ, Аргентинэдэ бүгэдэ ниитын ажалай конфедерациһаа (хүтэлбэринь ОРИТ-тэй холбоотой) гадна, үшөө 62 профсоюзуудай нэгэдэл, профсоюзуудай ябуулгые эмхитэй тааруугаар ябуулхын түлөө хүдэлөөн (МУКС) болон бусад организацинууд бии юм. Бразилида промышленна хүдэлмэришэдэй болон худалдаа наймаанай алба хаагшадай гурба мянга шахуу профсоюз бии. Зүгөөр эдэ профсоюзууд нэгэ бэшэ, харин хэдэ хэдэн федерацинуудта нэгэдэдэг юм. Бүхы хүдэлмэришэдые нэгэдүүлһэн бүхэнациональна центр орон дотор байхагүй.

Латиин Америкын ээрхэгшэ ангинууд болон тэндэ ябуулга хэдэг Америкын монополинууд ажалшадай нэгэдэлтэй болохые хүсэдэггүй. Орон бүридэ, тэрэшэлэн бүхы түби дээрэ хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй эмхигүй зандаа байхын тулада тэдэнэр элдэб хэмжээнүүдые абана. Энэ талаар Америкын профсоюзууд эдэбхитэй үүргэ дүүргэдэг. АФТ-КПП-гэй байгуулһан сүлөөтэ профсоюзуудай хүгжэлтын институт гэдэг Латиин Америкэдэ хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе можо болгон хубааруулха ябуулга эрхилдэг.

Гэхэтэй хамта, Латиин Америкын орон бүридэ хүсэ ехэтэй профсоюзна центрнүүд бии юм. Тэдэнэй эрхим түлөөлэгшэд ажалшадай зэргын нягта нэгэдэлтэй байхань шухала гэжэ һайнаар ойлгодог. Латиин Америкын профсоюзна нэгэдэлэй конгресс зарлахын түлөө хүдэлөөе тэдэнэр толгойлдог байна.

Конгрессые эмхидхэгшэд бэрхэтэй хэсүү замаар ябажа гараа. Ажалша арадай түлөөлэгшэдэй уулзалгада, тэдэнэй профсоюзна зэргын нэгэдэлгэдэ һаад ушаруулхын тулада хархис хүсэнүүд али бүхы хэмжээнүүдые абадаг байгаа. Бүхы түбиин нягтаар эмхидэн жагсаһан хүдэлмэришэн анги олониитэ таряашадтай хамтараад байхадаа өөһэдтэймнай гол аюул боложо үгэхэ гэжэ хархис этэгээдүүд һайн ойлгодог байна бшуу.

Империализмын хүсэндэ эсэргүүсэн, Латиин Америкын ажалшадай болон бүхы арадуудай тэмсэлэй шангадажа байһан оршон байдалда, ажалай эрхэ байдал һайжаруулхын, салин хүлһэ дээшэлүүлхын, демократическа эрхэ сүлөөгэй түлөө хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй саг үргэлжэ ургажа байһан эрхэ байдалда, газарай болон бодото аграрна реформо хэхын түлөө олониитэ таряашадай хүдэлөөнэй үргэдэжэ байһан үедэ конгресс үнгэрһэн байна.

Латиин Америкэдэхи ангиин тэмсэл улам бүри эмхитэй боложо байнхай. Ажалшадай забастовко хээгүй үнгэрһэн нэгэшье үдэр байхагүй. Латиин Америкын бүхы оронуудта олониитын забастовконууд боложол байдаг. Чилиин, Аргентинын, Венесуэлын, Боливиин, Уругвайн болон Перугэй профсоюзууд тэмсэлэй үедэ бүри хатуужан бэхижэнэ. Хүдөө тосхонуудта таряашадай тэмсэл дэлгэржэл байдаг. Латиин Америкын олониитэ таряашад ехэ нэгэдэлтэй боложо байна. Бразилиин таряашад өөһэдынгөө лигинүүдые байгуулна, профсоюзуудта нэгэдэнэ. Жэлэй урда тээ байгуулагдаһан Мексикын таряашадай бэеэ даанхай хүдэлөөндэ миллион үлүүтэй хүн мүнөө нэгэдэдэг. Өөһэдымнай зэргын бата нэгэдэлһээ бүхы арадай ажана һайн байдал, тэдэнэй оронуудай хуби заяан, үнэхөөрөөл бэеэ даанхай байдалтай болохо ябадал дулдыдана гэжэ ангиин тэмсэл хэхэдээ ажалшад бүри һайнаар ойлгодог боложо байнхай.

Латиин Америкын профсоюзна нэгэдэлэй конгресс январиин эсэстэ Бразилиа городто болоһон байна. Арба найман орон өөһэдынгөө хүдэлмэришэдэй, таряашадай, интеллигенциин түлөөлэгшэдые конгресстэ эльгээгээ. Хорин таба миллион ажалшадай делегадууд конгресс дээрэ байгаа. Энэ хадаа Латиин Америкын ажалшадай үнэхөөрөөл эгээн ехэ түлөөлэлгэтэй суглаан болоно.

Бразилиа городто болоһон конгресс профсоюзуудта сэхэ хамаатай асуудалнуудһаа гадна, ажалшадай, бүхы патриотическа хүсэнүүдэй хүгжэлтэ болон нэгэдэмэл ябуулгатайнь холбоотой Латиин Америкын арадуудай юрэнхы асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ. Ажалшадай олон миллион тоото түлөөлэгшэд хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүгжэлтын дүнгүүдые гаргаа. «Хүдэлмэришэн, таряашанай эрилтэнүүдые болон эрхые хангуулхын түлөө ангиин тэмсэл, экономическа болон социальна сүлөөрэлгын түлөө байлдаан Латиин Америкын орон бүхэндэ улам үргэдэжэ байна» гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ.

Латиин Америкын оронуудые болон арадуудые дээрмэдэн мүлжэжэ байһан США-гай монополинуудай эдэ оронуудта ээрхэжэ байһанда шанга буруушаалганууд конгресс дээрэ мэдүүлэгдэһэн байна. Империалистнуудтай, империалистнуудта алба хэдэг орон доторой этэгээдүүдтэй тэмсэхэ нэгэдэмэл фронт манай түбиин оронуудта байгуулхые хүсэнэбди гээд гол элидхэл соонь хэлэгдэһэн байха юм.

Хүдэлмэригүйдэлгэдэ эсэргүүсэн, материальна болон социальна байдалаа һайжаруулхын түлөө, забастовко хэхэ, демократическа болон профсоюзна сүлөөе хамгаалха эрхын түлөө Латиин Америкын ажалшад болон арадуудай хэхэ тэмсэлэй программа, хараанууд конгресс дээрэ баталан абтаа. Промышленностиин гол һалбаринуудые гүрэнэй мэдэлдэ абаха, үнэхөөрөөл демократическа аграрна реформо хэхэ шухала гэжэ конгресстэ хабаадагшад мэдүүлһэн байна. Латиин Америкэдэ бии байһан хархис хатуу засаг түрэнүүдые тэдэнэр буруушаагаа. Эб найрамдал аршалан хамгаалхын, бэхижүүлхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ байһанаа конгресс элирхэйлээ.

Революционно Куба тухай конгресс дээрэ гол анхарал хандуулагдаа. Кубые хамгаалха гээшэ Латиин Америкын бүхы арадуудай хэрэг мүн гэжэ конгресс дээрэ хэлэгдэһэн элидхэл соо, делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд соо онсолон тэмдэглэгдээ. «Хүниие хүнэй мүлжэлгые эсэслэн зайсуулан, Кубадахи илалта түгэлдэр социалис революциие—сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлдэ манай арадуудые зоригжуулагша жэшээе бидэнэр һайшаан дэмжэнэбди»,—гээд конгресстэ хабаадагшад деклараци соогоо мэдүүлһэн байна.

Латиин Америкын профсоюзуудай саг үргэлжын нэгэдэмэл центр энэ конгресс дээрэ үшөөл байгуулагдажа шадагдаагүй. Энээндэ профсоюзуудай зарим ударидагшадай можо болоһон ушар, хархис болон империализмын хүсэнүүдэй һанаашалганууд һаад түбэг татаһан байха юм. Мүн лэ энэ шалтагаанаар зарим оронууд болон колони байһан газар нютагууд конгрессэй хүдэлмэридэ оройдоошье хабаадаагүй. Зүгөөр конгресс саашадаа байгуулагдаха организациин үндэһэ һууриие табиһан байна. Энэ конгрессые саг үргэлжын гэжэ соносхохо, конгрессэй совет байгуулха гэжэ тэрээндэ хабаадагшад шиидхээ. Соведэй хүтэлбэрилхы орган болгон секретариат байгуулагдаа. Тэрэ Сантьягода (Чили) ажалаа эрхилдэг байха юм. Хоёр жэл болоод шэнэ конгресс зарлахые, тэрээндэ бүхы оронуудай элдэб олон шэглэлэй профсоюзна организацинуудай бултадаа хабаадалгые хангахыень конгресс соведтэ даалгагдаһан байна.

«Тэмсэхые, нэгэдэхые, организаци байгуулхые болон уласхоорондын һанал нэгэдэлгые хангахые халуунаар уряалан, Латиин Америкын ажалшадта бидэнэр Бразилиин арадай зүрхэн бологшо Бразилиа городһоо ханданабди» гээд конгрессэй деклараци соо хэлэгдэнэ.

Конгрессэй шиидхэбэринүүд Латиин Америкын оронуудта ехээр һайшаагдаа.

М. Артюшенков. (ТАСС).

Кипрые хубаахые империалистнууд яаха... оролдоноб

ЛОНДОН, февралиин 24. (Т... Кипрэй асуудалаар Англиин ... тельствын баримталдаг пол... аралые хубаарилха ябадалда ... нэ. Иимэ политика Кипртэ НАТ... баазые үлөөхэ зорилготой юм... парламентын гэшүүн лейборист... ни Зиллиакус «Дейли Уоркер»... зетын хуудаһанда мүнөөдэр б... байна. НАТО-тай холбоотой ... хыень Кипрэй правительствые ... хахые хүсэнэ гээд Зиллиакус ... Иимэ холбоотой болохо гээшэ ... ондо Англиин «зууршалга» хэ... эсэстэ Чехословакиин хубаари... һан шэнгеэр Кипрэй хубаарил... ха ябадалда хүргэжэ болохо ... Зиллиакус тоолоно.

Редактор **Ц. О. ОЧИРО...**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Уд... улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. ред... тора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-3... отделов: сельскохозяйственного производства и парти... жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и парт... ной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическ... —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабсел... ров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и пер... дов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сов... Министров Бурятской АССР.

Н00048. Зак. № 162

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной февралиин 26.